

Hva' for et OL?

SPORT: Tag med til multinational sportsfest i Seoul, hvor både muskler og trommehinder testes til max. ■

○ Side 24

Arctic Response

ØVELSE: Grønland byder på ekstreme vejrforhold. Efter 20 minutter i vandet er fingrene så stive, at der opstår problemer. ■

○ Side 10

Trident Juncture

NATO: 850 danske soldater, 224 hjulkøretøjer, 73 pansrede bælte køretøjer, 12 kampvogne og 80 containere. ■

○ Side 12

Lang vej hjem

COMEBACK: Hundeføreren Klaus mistede sin karriere i Afghanistan. Mente lægerne. Men nu er han i gang igen. ■

○ Side 21

FORSVARSAVISEN 08

ÅRGANG 4 · NOVEMBER · 2015

Fra muntre soldaterløjer til blodig alvor:

100 ÅR MED FORSVARET PÅ FILM

Læs temaet på side 4-7

KORT NYT OM FORSVARET

Forsvaret udliciterer kørekort

STYREBREV: Forsvarsministeriet har besluttet at udlicitere Forsvarets køreskoler. Det sker for at frigive midler til løsningen af Forsvarets kerneopgaver. De private køreskoler vil i december modtage de første bestillinger fra Forsvaret. Forsvarets nuværende fire køreskoler i henholdsvis Aalborg, Skive, Varde og Slagelse bliver nedlagt. Teoriundervisningen vil i mange tilfælde stadig foregå på kaserner, men gennemføres af kørelærere fra private køreskoler. Administrationen vil blive samlet i et centralt Kompetencecenter under Trænregimentet. Det vil fortsat være Forsvarets køredommere, der forestår prøveafregningen for Forsvarets elever. ■

Nyt fokus i kampen mod pirateri

DIALOG: I takt med at antallet af piratangreb og kaperinger af civile skibe i Det Indiske Ocean er faldet til tæt på nul, har de internationale flådestyrker i området ændret fokus fra egentlig pirateribekæmpelse til opbygning af relationer til regionale og lokale ledere. Dette gælder også for Absalon, der frem til december er indsat i NATO Operation Ocean Shield. På det seneste har Absalon blandt andet haft møder med lokale ledere fra den somaliske kystby Hobyo. Dialogen giver NATO et overblik over, hvordan udviklingen går i det somaliske samfund. Dialogen skaber desuden forudsætning for at støtte Somalia i opbygningen af et bedre fungerende samfund, der kan ernære sig uden indtægter fra pirateri. ■

W

LÆS FLERE NYHEDER, GÅ I DYBDEN MED FOKUSOMRÅDER ELLER SE VIDEOER PÅ FORSVARET.DK

INDHOLD

Kort nyt

SIDE 2-3

Tema: Forsvaret på film

SIDE 4-7

Indland

SIDE 11-13

Udland

SIDE 12-13

Forskning og analyse

SIDE 14-15

Materiel

SIDE 16-17

Arbejdspladsen

SIDE 18-21

Udannelse og karriere

SIDE 22-23

Sport og sundhed

SIDE 24-25

Kultur og identitet

SIDE 26-27

Navne

SIDE 28-29

Set udefra

SIDE 30-31

Bagsiden

SIDE 32

NYHEDER FRA IND- OG UDLAND

Esbern Snare gør klar til Nato Response Force

NRF: Mens fregatten Peter Willemoes som den første af Søværnets store enheder netop er meldt klar til at indgå i Natos reaktionsstyrkeberedskab (NRF) i 2016, forbereder støtteskibet Esbern Snare sig til at følge trop. Esbern Snare har netop gennemført den tyske flådes krævende træningsforløb i Neustadt, og herefter følger yderligere intens træning, der kulminerer med, at skibet skal gennemgå FOST, den britiske flådes Flag Officer Sea Training træningsforløb i efteråret 2016. Herefter er det planen, at Esbern Snare skal tilmeldes NRF fra 2017. ■

Farvel til generalmajor Stig Østergaard Nielsen

AKO: Ved udgangen af oktober afgik generalmajor Stig Østergaard Nielsen, SØL, som chef for Arktisk Kommando, og han gik samtidig på pension fra Forsvaret. Det er dog ikke helt farvel til Forsvaret for den tidligere chef for Flyvertaktisk Kommando. Generalmajoren er nemlig pr. 1. november udpeget som formand for Forsvarets Flyvevarikommission. Chef for Kongeskibet, kommandør Christian Nørgaard, er indsat som fungerende chef for AKO frem til årsskiftet. ■

Oprydning i Grønnedal

GRØNLAND: Flådestationen Grønnedal lukkede september 2014, og i alt otte aktører har anmodet om prækvalifikation til oprydningsopgaven. Fem af dem er udvalgt til at give deres bud. Budfristen er primo december 2015. De fem prækvalificerede er både danske og amerikanske firmaer. Alle lever op til mindstekravene for prækvalifikation og har desuden tidligere demonstreret, at de rummer kompetencer til at håndtere de mange fagområder, opgaverne kræver. Firmaerne har haft mulighed for at besøge flådestationen for at få et indblik i den opgave, de skal byde på. De prækvalificerede er: J. Jensen, Aarsleff, MT Højgaard, Cape Environmental Management, Inc (amerikansk entreprenørfirma) samt Kitaa Rekonstruktion, som er et konsortium bestående af Arkil, P.Olesen, EMJ og DHL. ■

FOTO: LEIF ERNST

Tordenskioldpris til frøerne

Selskabet Danske Tordenskiold-Venner fejrede søheltens fødselsdag med en festgudstjeneste i Holmens Kirke, hvor en ny Tordenskiold-kantate havde urpremiere. Selskabet fejrede samtidig sit 50 års jubilæum på Søværnets Officersskole, Holmen, hvor H.K.H. Kronprinsen overrakte Tordenskiold-Prisen 2015.

Prisen blev givet til Frømandskorpset - som en synlig anerkendelse af det dygtige, professionelle og modige arbejde, de har udført ud for Afrikas Horn i kampen mod pirateri i perioden 2008 - 2014.

På billedet ses H.K.H. Kronprins Frederik, derefter siddende fra venstre Dronningens Jagtkaptajn kommandør Chr. A. Nørgaard, adjutant orlogskaptajn Ole Pedersen, H.E. Norges Ambassadør i Danmark Ingvar Havnen, Grevinde Sussie af Rosenborg og Grev Ingolf af Rosenborg. ■

UNDERVISNING

Cand.nærkamp på Svanemøllen

To gange om året er der nærkampinstruktorkursus på Svanemøllens Kaserne. På billedet træner kursisten slag og spark i første blok uden udrustning. Udrustning bruges først, når deltagerne har opnået en vis rutine. Foto: Steffen Møller.

F-16 BJÆRGES ÉN STUMP AF GANGEN

Forsvarets Flyvehavarikommission er i gang med at kortlægge årsagen til havari. De fleste dele er nu bjærget.

Bjærgning af de mange vragede betyder, at flyvehavarikommissionen nu kan gå i gang. Foto: Christer Holte

AF RUNE DYRHOLM / VFK

MISSION Det er næppe gået nogets næse forbi, at en dansk F-16 pilot den 27. oktober var nødt til at skyde sig ud af sit fly og lade det styrte i havet vest for Mandø i Vadehavet. Episoden skyldtes problemer med flyets landingsstel, hvilket heldigvis blev konstateret, imens flyet stadig havde en del brændstof tilbage. Det gav piloten tid til at forsøge at udbedre fejlen, og da det ikke lykkedes, havde han nok brændstof til at bringe flyet til et sted, hvor det ikke udgjor-

de nogen risiko for andre ved nedslaget. I flyverjargon kaldes den slags en kontrolleret nødlanding, og et skib og en redningshelikopter var også dirigeret til det forventede nedslagsområde, så piloten hurtigt kunne reddes op af havet.

Ukendt årsag

Hvad der var årsag til problemerne med landingsstellet er endnu uklart, men det vil undersøges af vraget klarlægges. Arbejdet med at bjærge vragede blev umiddelbart efter styrtet indledt af marinehjemmeværnsfartøjet

Lyø, som var første skib på ulykkesstedet, og som kunne samle de flydende stumper op. Besætning fra Marinehjemmeværnet blev i området, indtil Miljøskibet Gunnar Seidenfaden, MCM Danmark og dykkere fra Søværnets Minortjeneste søndag 1. november indledte den egentlig eftersøgning og bjærgning af flydelene på havets bund. 4. november var de fleste dele samlet op, og Forsvarets Flyvehavarikommission begynder nu det omfattende arbejde med at samle puslespillet og undersøge hændelsen fra ende til anden. ■

DANMARK MED I NY UDRYKNINGSSTYRKE

En ny ramme for dansk forsvars udvikling og international indsættelse er på vej. Danmark skal deltage i en nyoprettet multinational værnssælles styrke, Joint Expeditionary Force.

AF VICKIE LIND / VFK

OPERATIONER Joint Expeditionary Force (JEF) blev lanceret under topmødet i Wales i 2014. Styrken skal forene syv partner nationer, nemlig Storbritannien, Norge, Holland, Litauen, Estland, Letland og Danmark. Nationer som allerede kender og respekterer hinanden fra internationale operationer, og som deler fæl-

les værdier og sikkerhedspolitiske interesser.

Det er planen, at styrken skal have en fælles pulje af militære enheder på højt beredskab fra Søværnet, Hæren og Flyvevåbnet. Højt beredskab betyder, at JEF skal være i stand til at opstille en hurtig og kampkraftig styrke med 24-72 timers varsel.

Storbritanniens nuværende styrker på højt beredskab indgår allerede i JEF, og det er Storbri-

tannien, der vil være den militære og udviklingsmæssige ramme for JEF i tæt partnerskab med de øvrige deltagerlande.

De syv lande vil ikke automatisk være forpligtet til at deltage i JEF operationer, men kan fra gang til gang, baseret på en national beslutning, vælge at deltage.

Læs mere om JEF i næste nummer af Forsvarsavisen. ■

KOMMENTAR

Forsvaret på film og TV

En stor del af vores syn på verden har vi fra TV og film. Derfor er det vigtigt, at de billeder og de informationer, der bringes om Forsvaret her, er så nuancerede og korrekte, som muligt.

Lige nu kan du for eksempel følge Frømandskorpset på DR1. Det kan du kun, fordi Forsvaret har sagt ja til at deltage i projektet. Værnsfælles Forsvarskommando får hvert år omkring 50 henvendelser fra journalister eller filmfolk, der gerne vil lave film, indslag, programmer eller andre produktioner om eller med Forsvaret. Vi vurderer alle henvendelser nøje, og det er klart, at vi nogle gange må sige nej, hvis ressourcerne er for store. Men i mange tilfælde vælger Forsvaret at samarbejde.

Man kunne mene, at det i en ressourceknapp hverdag er spild af arbejdskraft, når vi støtter med udlån af billeder eller materiel, når vi bidrager med viden og sparring, eller når vi bistår med at skabe kontakt til medarbejdere, der kan deltage i film og TV-produktioner. Men sagen er, at vi faktisk ikke har råd til at lade være.

Vi har som offentlig myndighed en pligt til at informere om Forsvaret – og den pligt kan vi blandt andet honorere ved at samarbejde med film- og produktionsselskaber. Men det er ikke kun derfor, vi deltager. Vi har nemlig også som organisation en stærk interesse i at bidrage til og præge fortællingen om Forsvaret på film og TV.

Måske har du været i biografen og set "Krigen". Den danske film der blandt andet handler om de svære dilemmaer, soldater kan blive stillet overfor i en krigszone. Det er vigtigt, både for filmen og for Forsvaret, at sådan en film er så realistisk og så virkelighedstro som muligt. Det handler om troværdighed og om at oplyse. Det er selvfølgelig ikke alle produktioner, der tegner et positivt billede af Forsvaret, men også i de tilfælde er det vigtigt, at fortællingen bliver så nuanceret og faktuel som muligt.

En ligeså vigtig grund til at vi indgår i film- og TV-samarbejder er, at vi gerne vil sikre de medarbejdere, der vælger at deltage, så godt som muligt. Det kan være svært på forhånd at overskue konsekvenserne for familien eller for en selv ved pludselig at være på nationalt tv, og her kan vi rådgive og sikre ordentlige vilkår. For eksempel kan vi via kontrakter sikre, at medvirkende får mulighed for at se det endelige produkt igennem og få indflydelse på redigeringen, hvis de for eksempel under optagelser har sagt noget, de ikke kan stå inde for eller som i konteksten kan misforstås.

Så når vi bruger ret mange ressourcer på samarbejde med eksterne medier, så er det både fordi, vi har en pligt til men samtidig også en interesse i at være med.

Læs temaat *Forsvaret på film* side 4-7. ■

Signe Ryborg
chef, kommunikationssektionen
Værnsfælles Forsvarskommando

Foto: Frederikke Brostrup

KOLOFON FORSVARS AVISEN

UDGIVES AF
Værnsfælles Forsvarskommando / VFK

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR
generalløjtnant Per Ludvigsen
viceforsvarschef

REDAKTØR
Vickie Lind - vickie@mil.dk

KOMMUNIKATIONSSEKTIONEN
Værnsfælles Forsvarskommando
Danneskiold-Samsøes Allé 1
1434 København K
www.forsvaret.dk

TRYKKER: Rosendahls - Schultz
TRYK ISSN 2245-957X
ONLINE ISSN 2245-9588

FORSIDEFOTO: Krigen / Foto: Per Arnesen
redaktion afsluttet 4. november 2015
Copyright Forsvaret 2015

Kilder i Forsvarsavisen kan optræde med fuldt navn eller anonymiseres ved at bruge anten eller efternavn. Dette er afledt af anbefalinger fra FE om en mulig sikkerhedsrisiko for nogle persongrupper, hvis de står frem på en måde, så de let kan identificeres.

OPLAG: 26.100

DANSKE FILM OM KRIG OG MILITÆR

AF PETER SCHEPELERN / KØBENHAVNS UNIVERSITET

KRIGSFILM Der er ikke mange danske film, som beskæftiger sig med militær og forsvar, og egentlige krigsfilm er sjældne. Måske fordi Danmark i ganske mange år ikke var en krigsførende nation. 1864 var det store nederlag, som også satte sig spor i dansk film. Der er en tidlig stumfilm fra 1911: En Helt fra 64, og i 1964 kom Tine, efter Herman Bangs roman, og senest som bekendt DR's store seriensatsning, som fik af noget blandt modtagelse. Besættelsestiden og modstandskampen var tema i en lang række film fra "Den usynlige Hær" og "De røde Enge" frem til "Flammen og Citronen" og "Hvidsten gruppen". Men det involverede jo ikke Forsvaret.

Der var netop en modstandsbewægelse, fordi det danske forsvar var sat ud af kraft. Først her i år kom filmen 9. april, der for-

tæller om hærens situation, da tyskerne invaderede i 1940.

En af 1960'ernes mere mindeværdige film var Naboerne med manuskript af Leif Panduro. Det er en satire om stormagternes oprustningskapløb, men fortalt som historien om to sommerhusnaboers indædte og eskalerende kamp mod hinanden, en slags symbolsk krigsfilm.

Forsvaret har ellers været fremstillet i dansk film som et hyggeligt, humoristisk miljø. Olsenbandens medlemmer aftjente desværre aldrig deres værnepligt. Men både Soldaterkammerater fra 1958 med fem efterfølgere og "Piger i trøjen" med to efterfølgere blev folkelige succeser. Soldaterlivet var skæg og ballade og gemytlige løjer.

Først her i de senere år, hvor danske styrker har været i krig, er det blevet blodigt alvor – også i dansk film.

Filmene har passeret fra pacifistisk drama over muntre soldaterløjer til eksistentielt drama om krigens moralske dilemmaer. ■

FORSVARET PÅ FILM:

GRINET ER FORSTUMMET

Dengang værnepligt var noget, alle fri-ske unge mænd skulle igennem, blev der produceret i dusinvis af komedier med soldater i hovedrollen. Men der har ikke været så meget at grine af længe. Og der skal nok gå mange år, før det kommer til at ske igen.

AF MARTIN FINNEDAL / VFK

PRODUKTION To militærbiler kører på en grusvej. Vi er inde i den bageste. Radioen skratrer.

"Hold egen sikring. 360 grader. Jeg gentager. Hold egen sikring 3-6-0 grader."

Sekundet efter er der en eksplosion, og billedet mudres af gråt støv. Lyden af soldatens radiokommunikation er som gen-

noget i filmen, der er. Og det har der ikke været længe, når danske film har portrætteret soldater. Faktisk skal man helt tilbage til 1977 og filmen "Piger til Søs" for at finde et forsøg på at sætte det danske forsvar i scene som et sted, hvor det er muntre replikker snarere end projektiler og granatfragmenter, der flyver gennem luften.

Det er for længst blevet dødelig alvor for virkelighedens danske soldater. Og det er det så også på film. Naturligt nok mener lektor i filmvidenskab Peter Schepelern, der er forfatter til blandt andet "Filmleksikon" og "100 års dansk film".

"Filmene har mistet uskylden, fordi det danske samfunds forsvar har mistet uskylden. Det er blevet alvor." Det betyder selvfølgelig noget for de værker, der kommer ud af den forholdsvis beskedne danske filmindustri. Blandt andet – som det var tilfældet i perioden

1958 til 1962 – at der ikke hvert eneste år bliver spyttet en Soldaterkammerater-film ud. Ironisk nok kaster det, at vi nu har soldater på skarp mission, ikke nødvendigvis flere film om Forsvarets arbejde af sig. Eksemplerne skræmmer selvfølgelig også. For eksempel var der kun 4.200, der så filmen "På Fremmed Mark" (2000), der skal forestille at foregå omkring Dvor i 1998. Til sammenligning er "Krigen" i skrivende stund blevet set af 64.000 danskere, hvilket dog igen er småting i forhold til "Brødre", der blev set af 424.000 danskere.

En alvorlig film

Ifølge Peter Schepelern kan man ikke ud fra biograftallene udlede noget om den folkelige opbakning til eller interesse for Danmarks krigsindsats.

"Brødre appellerede med sit melodramatiske trekantsdrama til et andet publikum. Krigen" er en alvorlig film, som man ikke bare spontant går ind og ser for underholdnings skyld."

Han bakkes op af professor Mikkel Vedby Rasmussen, der er ekspert i sikkerhedspolitik ved Københavns Universitet. Professoren mener, at Danmark har fået et andet forhold til sine væbnede styrker, og at det derfor er svært at lave soldaterfilm, som samler danskerne og fungerer kommercielt. Dertil har diskussionerne om Danmarks krigsindsats – og især om Irak – været for følelsesladede. Og det på begge sider.

100 ÅR MED FORSVARET PÅ FILM

Ned med Vaabnene (1915)
Pacifistisk dansk stumfilm, første væsentlige danske film med krigsscener. Manuskript af Carl Th. Dreyer efter roman af Bertha von Suttner, der havde modtaget Nobels fredspris.

Min kone er Husar (1935)
Bryllupsnatten bliver forhindret, da det viser sig, at brudgommen skal møde på kasernen, og der opstår muntre forviklinger, som eskaleres, da bruden (Marguerite Viby) forklæder sig som husar.

I kongens klæ'r (1954)
Forvekslingskomedie hvor Kjeld Petersen ved en fejltagelse bliver indkaldt til militæret og disciplineret af rekrutterne Dirch Passer og Ove Sprogø.

Soldaterkammerater (1958)
Et hold lettere fjagede unge fyre, blandt andre Poul Hagen, Louis Miehe-Renard, Ebbe Langberg og Preben Kaas, bliver indkaldt og afrettet til dygtige soldater. Carl Ottosen er den strenge sergent. Der kom i alt fem fortsættelser.

Reptilicus (1961)
Kultfilm, der er berygtet som dårligste danske film nogensinde (der kom også en amerikansk version). Forsvaret under ledelse af en amerikansk general (Carl Ottosen) bliver sat ind mod latterligt fortidsmonster. Det bliver besejret på Rådhuspladsen.

"Krigen" er det nyeste eksempel på, at danske filmskabere tager Forsvaret endog meget alvorligt. Foto: Per Arnesen

Undtagelsen er, hvis man pakker de aktuelle problemstillinger ind i en film som "Flammen og Citronen", der i biografen alene blev set af 673.764 danskere, og som den første modstandsfilm demonstrerede, hvor voldsomt, det kunne føles, at bruge magt for sit land. Andre eksempler er tv-serierne 1864 og Forbrydelsen. Også Broen III krydser om veteraner, der enten er blevet psykisk ustabile eller decideret afstumpede.

Bomberdyderkomedie

"I "Forbrydelsen" viser et mord sig at være blevet begået i Afghanistan, og i "1864" kan man lige så godt skifte Als ud med Helmand. "1864" handler grundlæggende om, at der er nogle politikere, der efter seriens mening er alt for ivrige efter at sende soldater i krig. Det er nemmere at tale om en stor samfundsmæssig begivenhed, hvis man klæder den ud som historisk drama eller krimiserie", siger Mikkel Vedby Rasmussen.

Han påpeger, at Danmarks deltagelse i internationale missioner tidsmæssigt er faldet sammen med, at TV-dramaet har haft en renaissance. Og at man sagtens kan forestille sig, at det i endnu højere grad vil være på tv, diskussionen om Danmark i krig vil folde sig.

I England har BBC produceret komediserien "Bluestone 42", som kørte i tre sæsoner og handler om en gruppe ammunitionsryddere i Afghanistan. Serien, der er uden dåselatter, går så vidt som til at skrive en af figurerne ud af serien, da han efter en IED-eksplosion må benamputeres.

Forskellen på England og Danmark er dog enorm. Både hvad angår størrelse og krigshistorie. Og forskellen på i dag og Den Kolde Krigs "Soldaterkammerater" og "Piger i Trøjen" er ligeledes voldsom.

"Tidligere var det at være soldat noget, mange havde prøvet i deres værnepligtstid, og så var der ikke så meget at være nysgerrig på. Så handlede det mere om, hvordan man fik skovlen under det system, der tog 12 måneder af ens liv, og så kunne man sidde med hele familien og grine af det. I dag er det meget færre mennesker, der er soldater. Og det, de oplever, er meget farligere. Der er en fascination af, hvem de er, og hvad de gør. De fleste soldaterhistorier i dag kredser om, hvordan man som menneske kaperer at leve i et fredeligt forbrugersamfund det ene øjeblik og så seks timer efter stå under nogle helt andre forhold i Afghanistan", siger Mikkel Vedby Rasmussen. Forsøget på at skabe en slags "Soldaterkammerater i Afghanistan" har faktisk været gjort, men projektet kom aldrig længere end til en tidlig manuskriptfase. Heller ikke selv om der var interesse fra det danske filmindustri.

Peter Schepelern forstår godt, at projektet ikke blev til noget. Han mener slet ikke, at vi kommer til at se letbenede film om den danske krigsindsats snart. Hvis overhovedet nogensinde.

"Jeg tror ikke på, at nogen i dag vil kunne genoplive den gemytlige soldaterkomedie. Dertil er der kommet for mange kister hjem." ■

"KRIGEN" KOM HELT IND UNDER HUDEN PÅ MIG

Cecilie von Hirsch har været i biografen og set "Krigen". En film der berørte hende stærkt som Afghanistan-veteran.

AF KAREN DAHLIN / VETERANCENTRET

VETERAN Cecilie von Hirsch var udsendt som sanitetsoldat på ISAF hold 9. Her gik hun patruljer ud fra Budwan – tidligere kaldet Armadillo – og Patrol Base Line. Alle baser, der lå helt ude i kampzonen. Derfor var det også selvfølgelig for hende, at hun skulle se "Krigen". - Jeg har det sådan, at når det handler om Afghanistan og danske soldater, så skal jeg bare se det.

Imponerende realistisk

Cecilie von Hirsch var imponeret over filmens realisme. Blandt andet scenen i begyndelsen af filmen, hvor en soldat går på en IED, var næsten for realistisk for hende. - Det kommer meget tæt på, når man ser eksplosionen. Jeg får kuldegysninger bare ved at tænke på IED'er, og når jeg tænker på amputationerne, så stikker det i mig.

Cecilie von Hirsch synes, at en af styrkerne ved filmen er, at den også viser, hvor svært det er at være pårørende hjemme i Danmark. Som tidligere udsendt og som pårørende til en, der også har været udsendt, har hun stor forståelse for hovedpersonens hustru hjemme i Danmark. - Filmen viser, hvor tung en byrde det er at være pårørende. Da min ekskærester var udsendt, sagde alle til mig, at det da måtte være fedt for ham, at jeg kendte til vilkårene derude. Men for mig var det ikke så fedt, for jeg vidste, hvor farligt det var.

Selv har hun været tæt på at komme slemt til skade eller måske slet ikke komme hjem levende, da hun og hendes kammerater kørte på en IED. Hun slap med småskrammer. Køreeren har den dag i dag stadig alvorlige mén efter hændelsen.

- Jeg kan godt blive grådlid, når det handler om Afghanistan. ■

Filmens realisme satte gang i minderne for Cecilie von Hirsch. Hun savner stadig sammenholdet fra sin tid som udsendt og drømmer om en fremtid som fysioterapeut i Forsvaret. Foto: Privat.

UDVALGT AF
LEKTOR PETER SCHEPELERN

Tine (1964)

Filmatisering af Herman Bangs klassiske roman om den unge Tine (Lone Hertz), hvis tragiske skæbne ses på baggrund af 1864-nederlaget. Der er scener fra Dybbøls skanse, hvor granaterne eksploderer omkring Jørgen Reenberg.

Sommerkrig (1965)

Palle Kjærulff-Schmidts novellefilm, med manuskript af Klaus Rifbjerg, skildrer en soldat, der under en militærøvelse farer vild i sommerlandet. Året efter kom Kjærulff-Schmidt og Rifbjerg med mesterværket Der var engang en

krig, hvor besættelsen opleves fra en pubertetsdrengs synsvinkel.

Hurra for de blå husarer (1970)

Folkekomedie om militærliv i gamle dage, hvor to løjtnant-aspiranter skal konkurrere om ridning, champagnedrikning og forførelse af kvinder.

Piger i trøjen (1975)

Komedie om kvindelige soldater blandt andre spillet af Birte Tove kendt fra de samtidige sengekantfilm. Nogle af personerne fortsatte i to efterfølgende film.

Johnny Larsen (1979)

Morten Arnfreds hverdagsrealistiske skildring af en ung fyr fra arbejderklassen i 1950'erne. Johnny (Allan Olsen) bliver indkaldt til militæret, men stikker af fra kasernen, så bedstemor må hjælpe ham tilbage.

Foto: Lærke Posselt og Jess Bang

SPØRGSMÅL & SVAR:

FORSVARET ER EN STOR MASKINE, SOM DET KAN TAGE TID AT BLIVE KLOG PÅ

Den voldsomt anmelderroste film "Krigen" stiller skarpt på en kompagnichef, som foretager et skæbnesvangert valg. Den historie var dog aldrig blevet fortalt uden Forsvarets hjælp. Det fortæller instruktør Tobias Lindholm (t.v.) og producent René Ezra.

AF VICKIE LIND OG MARTIN FINNEDAL / VFK

Q&A Forsvarsavisen *Hvad var det mest overraskende ved mødet med Forsvaret?*

Tobias Lindholm: Jeg var overrasket over den velvilje og begejstring, vi blev mødt med, på trods af, at "Krigen" jo ikke tegner et skønsmaleri af det danske forsvar eller den danske krigsindsats.

René Ezra: De åbne døre og villigheden til at gå langt for, at vi kunne få mulighed for at lave denne film så godt som vi kunne, og det prøver vi at honorere med selve filmen.

Forsvarsavisen: *Hvad er forskellen på at indlede et samarbejde med Forsvaret i forhold til at arbejde med Kriminalforsorgen og Rederiforeningen, som i gjorde med henholdsvis "R" og "Kapringen"?*

Tobias Lindholm: Forsvaret er en stor maskine, som det kan tage noget tid at blive klog på. Men når først den maskine kører, så er der intet, der kan stoppe den. Hverken Kriminalforsorgen eller Rederiforeningen kunne gøre den helt store forskel i "R" eller "Kapringen", men man kan roligt sige, at "Krigen" kun findes på grund af den hjælp, vi fik fra Forsvaret.

René Ezra: At Forsvaret bidrog i processen omkring filmens tilblivelse på et meget tidligt tidspunkt gjorde, at vi kunne have en løbende dialog med organisationen. Vi vidste, at filmen ikke kunne laves uden den dialog. Mens de to andre instanser først blev

involveret senere, var Forsvaret partnere fra dag 1 og det gjorde en kæmpe forskel - hvis ikke hele forskellen.

Forsvarsavisen: *Hvad var den største logistiske udfordring? Hvordan var det at møde en såforholdsvist hierarkisk organisation som Forsvaret?*

René Ezra: Det har nok været, at vi ikke optog filmen i Danmark og skulle skabe nogle rammer, der lignede virkeligheden så godt som muligt, så vi udstationerede så at sige os selv i den fase. I princippet er der nok flere ting, der minder om hinanden, når man taler om hierarkiet i Forsvaret og det, man har på en filmoptagelse, så mødet var til de flestes overraskelse ganske ukompliceret.

Forsvarsavisen: *Hvad var forskellen på at instruere soldater og skuespillere?*

Tobias Lindholm: Skuespillere er gode til at sætte sig i andres sted og formidle de følelser, der er nødvendige for at forstå en historie. Soldaterne var ekstremt dygtige til at være... soldater. Og på den måde instruerede jeg dem næsten ikke, men lyttede meget. Og så er der det, at soldater kommer til tiden og gør, hvad der bliver sagt. Det kan man ikke sige om skuespillere.

Forsvarsavisen: *Hvordan ændrede soldaternes erfaringer og fortællinger historien undervejs? Kan I give et par eksempler?*

Tobias Lindholm: De store linjer i histori-

en var på plads, før vi startede optagelserne, men de små detaljer berigede og forandrede historien undervejs. Det være sig alt fra antallet af affyrede skud, måden der laves førstehjælp, radiomeldinger etc.

Forsvarsavisen: *Var der forskel på, hvordan henholdsvis soldater og skuespillere opførte sig på settet? For eksempel i pauserne?*

René Ezra: Der var en stor overvægt af soldater kontra skuespillere på optagelserne til Afghanistan-delen, og derfor opstod der hurtigt en hybridkultur på filmsettet, hvor det bedste fra forskellige rutiner hurtigt blev integreret i dagligdagen.

Forsvarsavisen: *Er der praktisk info i forhold til mundering eller udstyr, der aldrig nogensinde vil forlade indersiden af dit hoved?*

Tobias Lindholm: Jeg tror, at det der vil blive længst tid med mig, er logikken i radiomeldingerne. Det tog mig lang tid at få styr på det, men nu sidder det der. Og så er jeg begyndt at sige "har det" så meget, at det har smittet af på mine børn.

René Ezra: Jeg tænker stadig på stumper; store stumper og små stumper. Og så har jeg et mentalt kort over det, der opleves som samtlige chinooks og blackhawks i området.

Forsvarsavisen: *Har I på noget tidspunkt tidligere arbejdet med Forsvaret eller sågar været værnepligtige eller i erhvervspraktik?*

Tobias Lindholm: Jeg har aldrig tidligere været i berøring med Forsvaret.

René Ezra: Nej, men to af mine fætre har været soldater og de var æresgæster til premieren i imperial. ■

DET SKREV ANMELDERNE

Bare det, at vi mennesker har siddet i pænt tøj på pæne nyrengjorte kontorer og nedfældet pæne paragraffer for noget så møgbeskidt og dyrisk som krig, er et underliggende paradoksi i "Krigen" - og i øvrigt et paradoks, krigsfilm meget sjældent har beskæftiget sig med.

***** Per Juul Carlsen, DR

Tobias Lindholm har lavet en virkelig stærk, medrivende og vedkommende film. Men han har også genbrugt så mange elementer fra "Kapringen", at der nok skal noget nyt til næste gang.

***** Kim Skotte, Politiken

Tobias Lindholm og alle dem som står bag filmen skal ... have en kæmpe tak herfra! De har leveret det vigtigste input, til dato, til den offentlige selvransagelse som vi danskere i så rigelig grad trænger til, ovenpå vores efterhånden 25 år som demokratisk krigsførende nation.

***** Kaptajn Mads Silberg, Krigeren.dk

100 ÅR MED FORSVARET PÅ FILM

Majoren (1998).
Erfaren major (Søren Pilmark) prøver at hjælpe ung soldat (Tomas Villum Jensen), der er mærket af krigsoplevelser i Jugoslavien. Ole Roos' tv-film var den første danske skildring af den traumatiserede veteran. Et tema der kendes fra mange amerikanske film. Det er også den første problematiserende danske film om krig siden stumfilmen.

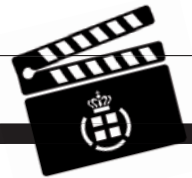
På fremmed mark (2000)
Ung dansk FN-soldat (Pelle Hvenegaard) i Bosnien bliver af en jægersoldat (Nikolaj Coster Waldau) trukket ind i et dømnisk krigsspil

midt i den jugoslaviske borgerkrigs rædsler.

Brødre (2004)
Dansk officer (Ulrich Thomsen) slipper væk fra fangenskab hos Taleban og vender tilbage til hustruen (Connie Nielsen), som lillebror (Nikolaj Lie Kaas) har taget sig kærligt af. Susanne Biers effektfulde melodrama blev siden genindspillet som amerikansk film.

Den hemmelige krig (2006)
Christoffer Guldbrandsens kontroversielle dokumentar om dansk forsvares håndtering af

Instruktør Tobias Lindholm før optagelserne af en scene. Pilou Asbæk er den eneste skuespiller. Resten er soldater. Foto: Nikolaj Møller

” DET VAR SKRÆMMENDE VIRKELIGHEDSTRO

Sidste år skiftede 10 danske soldater for en stund hverdagen ud med lange dage foran snurrende kameraer. Uniformen tog de med sig, for de skulle til Tyrkiet for at være med i Tobias Lindholms film 'Krigen'.

AF MORTEN JUST BRANDSTRUP / VFK

FILMPRODUKTION For flere af de soldater, der var med i 'Krigen', var det på nogle punkter en tur tilbage til deres tidligere udsendelser. - Man var hurtigt tilbage i Afghanistan. Støvet, menneskerne og skorpionerne var alt sammen det samme som dernede. Vi spiste lidt bedre, men ellers var det de samme lange arbejdsdage og det samme miljø, som da vi var udsendt. Det var skræmmende virkelighedstro, siger oversergent Mikkel Wismann, der til dagligt er ved Den Kongelige Livgarde. Han var en af de soldater, der var med som skuespiller i filmen side om side med hovedrolleindehaveren Pilou Asbæk. Optagelserne påvirkede også kaptajn

Martin Tamm Andersen fra Hærens Efterretningscenter, der ligeledes har været udsendt til Afghanistan. Udover at spille med i filmen fungerede han også som militærfaglig sparringspartner for instruktør Tobias Lindholm. - Vi fik nogle deja-vuer, og det blev ret virkeligt for os, da vi gik i gang med optagelserne. Vi var i vante omgivelser og lavede egentlig lidt det samme, som da vi var udsendt. Selvfølgelig var det kunstigt nogle gange, men det mindede i overraskende høj grad om at være tilbage, fortæller Martin Tamm Andersen

Kunne mærke Afghanistan i biografen Martin Tamm Andersen har også fået flere reaktioner fra nuværende og tidligere

kolleger, som bekræfter ham i, at de lykkedes med at få formidlet en bestemt følelse ud gennem lærredet. - Mange har sagt, at de kunne lugte og mærke, at de var i Afghanistan igen, og nogle af de følelser, filmen skabte, var total flashback til nogle af de både gode og dårlige oplevelser, de havde haft i Afghanistan, siger Martin Tamm Andersen. Optagelserne inspirerede både ham og flere af de andre soldater til at tale om deres oplevelser i Afghanistan på en ny måde. - Det blev en form for terapi for os at prøve at arbejde med nogle af vores oplevelser på den måde. Det var rart at prøve. Vi fik sat nogle ord og nogle følelser på en masse af de ting, som vi havde oplevet - bare på en helt anden måde, end vi er vant til,

siger Martin Tamm Andersen.

Viser også de pårørendes kamp Udover at vise soldaternes liv i Afghanistan så skulle filmen også vise, hvordan familien hjemme i Danmark tackler, at de skal undvære deres nærmeste, mens de er udsendt. Derfor rådslog instruktøren Tobias Lindholm sig også med flere af de pårørende, der havde oplevet det, og resultatet gjorde indtryk. - Det var en aha-oplevelse at se min kones hverdag på filmen. Både jeg som soldat og mine pårørende ser den anden parts liv meget virkelighedsnært, og det har åbnet op for nogle samtaler, som før har været svære at tage. Det er helt klart det, der har gjort størst indtryk på mig ved både at være med i og se filmen, siger Mikkel Wismann. ■

UDVALGT AF
LEKTOR PETER SCHEPELERN

krigsfanger i Afghanistan. Filmen blev i 2010 genstand for et speciale på Afdeling for Retorik på Københavns Universitet.

Alting bliver godt igen (2010) Christoffer Boes paranoia-thriller om en filminstruktør, der via en afghansk tolk kommer i besiddelse af fotos, som viser danske soldater, der torturerer krigsfanger.

Armadillo (2010) Janus Metz' dokumentarfilm om danske gærdehusarer i Helmand-provinsen skildrer krigssituationer med effektiv realisme og giver et til

tider kontroversielt billede af den danske indsats.

9. april (2015) Danske cykelsoldater, under ledelse af en sekondløjtnant (Pilou Asbæk), står som de første over for den fremrykkende tyske besættelsesmagt i Sønderjylland og kaster sig ud i kampen. Skrevet af Tobias Lindholm.

Krigen (2015) Tobias Lindholms drama om danske soldater i Helmand-provinsen. Under et angreb tager kompagnichefen (Pilou Asbæk) beslutninger, som fører til et retsligt efterspil i Danmark.

En af øvelserne på kampsvømmerkursen er søsætning fra overfladefartøj. Eleverne skal springe fra RHIB, mens den er i fart.

VÆN DIG TIL VANDET

På det årlige kampsvømmerkursus deler Frømandskorpset ud af hemmelighederne om indsættelsesmetoden, de excellerer i.

TEKST OG FOTO: EMMA KIRKETERP / VFK

KAMPSVØMNING Attråpvåbnet af gummi er spændt fast på ryggen. Kniven om anklen. Den sorte svømmehætte omslutter det sortmalede ansigt, der går i et med den mørke tørdragt. Om halsen har han et grønt, fintmasket net, og op af hans vest stikker et gult knæklys, som er det eneste, der adskiller ham fra det opslugende mørke.

Svømmefinnerne klapper mod skibsdækket. Vandet bruser mod skibssiden. Stjernesked flyger over nattehimmelen. Han er klar til at springe ud i mørket.

Han går let ned i knæ, sætter fra, hopper og kaster rygsækken fra sig, så rebet bundet i hans tørdragt spændes. Han folder begge hænder om nakken for at undgå smældet fra den hårde vandoverflade. Der lyder et plask – og den næste kampsvømmer følger lige efter.

Infiltration fra vandsiden

Kampsvømning er en indsættelses- og infiltrationsmetode, som Frømandskorpset benytter sig af og er specialister i som Danmarks maritime specialoperationsstyrke. Hvert år afholder korpset derfor et kursus for dets såkaldte strategiske samarbejdspartnere – hvem det er, ønsker Frømandskorpset ikke at specificere – så frømande

ne under en mission kan trække på ekstra kræfter, hvis det bliver nødvendigt.

Når man skal infiltrere i et andet land, er der ekstra muligheder, hvis landet har en kystlinje. Kampsvømning gør det muligt at komme uset fra havet og ind på land. Indsættelsen strækker sig over en distance 1.000 meter fra kysten og 500 meter ind på land og foregår typisk om natten. Metoden bruges blandt andet, når der er brug for efterretninger om, hvorvidt kystlinjen er fri, om vanddybden er i orden i forhold til at få landgangsbåde tæt på land, og om der ligger miner. Det kan også bruges som brohoved i forbindelse med indsættelse af større landgangsstyrker.

Der findes to forskellige teknikker, når det gælder om at indsætte tropper fra vandsiden; splash- og scout-svømning. Ved den første metode indsættes hele patruljen, mens der ved scout-svømning kun indsættes to spejdere, der har til opgave at rekonoscere, hvorefter motorgummibåde kan indsættes. Der findes fordele og ulemper ved begge teknikker, som Frømandskorpset dog ønsker at bevare hemmelighederne omkring.

Slaget om Tarawa

Kampsvømning er ikke en enkeltkæmperfærdighed. Det kræver en høj grad af teamwork, og at soldaterne hjælper hinanden. For

det er ikke en ufarlig indsættelsesmetode.

Under Anden Verdenskrig havde man brug for at indsætte landtropper fra vandsiden. I 1943 forsøgte amerikanske marineinfanterister at komme i land på atollen – en ringformet koralø – Tarawa i Stillehavet. Undervejs i slaget blev de amfibiske bæltekøretøjer beskudt og ødelagt fra japanske stillinger.

Da anden bølge af amerikanske marineinfanterister skulle i land, måtte man sende dem ud i almindelige landgangsbåde. Men disse sad fast i koralrevene, og soldaterne måtte kravle igennem det lave vand ind til land, mens japanske soldater skød på dem. Ydermere var der mange, der druknede, da de nåede den anden side af revet, på grund af deres tunge udrustning. Omkring halvdelen af det samlede antal marineinfanterister mistede livet på vej ind til land under denne operation.

Det store tab af soldater var medvirken til en erkendelse af behovet for at udvikle kampsvømmerteknikken.

Ingen panik

Kampsvømmerkursen hos Frømandskorpset foregår over to uger, hvoraf den første uge tester soldaterne i den "udvidede vandtilvænning". Her er kravet, at eleverne kan klare 1.000 meters overfladesvømning i tørdragt og med våben på under 25 minutter.

Derudover skal de kunne svømme 25 meter under vandet uden maske.

Eleverne skal også udsættes for "nærdrukneoplevelser", hvor de holder hinanden under vand. Det sker for at sikre, at eleverne kan klare sig på åbent hav uden at gå i panik. For når kroppen bliver frataget muligheden for at trække vejret, ophobes CO₂ i hjernen, som medfører tab af kognitive evner, og det skaber en frygtreaktion.

Under anden uge af kurset gennemgår eleverne forskellige vandsætningsmetoder; en EH101 helikopter dropper patruljen tyve fod over vand, og eleverne skal lære cast fra et større overfladefartøj, det vil sige at forlade et skib i fart og uden motorgummibåd.

March på havet

Kort før midnat ligger de elleve kampsvømmerelever som perler på en snor i kolvandet fra skibet Havfruen. De svømmer på ryggen med deres våben på maven og svømmefinnerne som den eneste motor.

Foran dem venter milepælen i Frømandskorpset; ti monotone kilometers march på havet. Alt efter, hvor roligt vandet er, kan det gøres på omkring ti timer. De elleve mand er heldige. Ved dagry er de i land. Otte timer senere. ■

NY OPGØRELSE:

68 VETERANER LEVER SOM HJEMLØSE

For første gang er antallet af hjemløse veteraner blevet opgjort.

Kortlægningen viser, at 68 af de optalte hjemløse har en fortid som udsendte soldater.

AF KRISTINA SCHÖNNEMANN / VETERANCENTRET

BOLIGLØS For første gang er det blevet dokumenteret, hvor mange danske veteraner, der lever som hjemløse. Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (forkortet SFI) har, som centeret gør hvert år, offentliggjort en ny kortlægning over hjemløse i Danmark. Dette år er dog lidt anderledes, da man for første gang har talt, hvor mange veteraner, der er blandt de hjemløse: Det drejer sig om i alt 68 hjemløse personer. Det er en marginal overrepræsentation sammenlignet med baggrundsbefolkningen. - 68 hjemløse veteraner lyder måske i første omgang ikke af meget. Men bag det tal har vi

68 ulykkelige historier om soldater, der har sat livet på spil for Danmark, og hvis familier og venner også lider under deres veterans skæbne, siger Rikke Jannerup, der er leder af den særlige indsats overfor hjemløse veteraner i Veterancentret kaldet Mentor- og beskæftigelsesrådgivningssektionen.

Psykiske lidelser Rapporten viser, at langt hovedparten af de hjemløse veteraner har en psykisk sygdom, ligesom der også er mange, der har misbrugsproblemer. Det overrasker ikke Veterancentrets mentorer og beskæftigelsesrådgivere, som arbejder med de mest udsatte veteraner. Det fortæller en af dem, Marie Nielsen fra

Veterancentret.

- Al forskning lavet i USA peger på det samme: At hjemløse med en veteranbaggrund i langt overvejende grad har en psykisk lidelse. Derfor skal vi hele vejen rundt om den enkelte veteran, når vi skal hjælpe ham eller hende: Fra psykiatrisk behandling til eventuel afvæning, til socialfaglig rådgivning og relationsarbejde, siger Marie Nielsen.

Ofte Balkan-veteraner

SFI-rapporten peger på, at de hjemløse veteraner formentlig var udsendt som soldater på Balkan. Dengang var Forsvaret ikke opmærksomme nok på konsekvensen af at sende soldater i krig. Og det er desværre ikke

ukendt for os, at Balkan-veteranerne er nogle af dem, der oplever store problemer flere år efter deres udsendelse, siger Rikke Jannerup, der er leder af hjemløseindsatsen i Veterancentret.

Hun glæder sig over, at der nu endelig er kommet tal på bordet. - Med kortlægningen af de hjemløse veteraner kan vi i endnu højere grad målrette vores indsats der, hvor der er behov. Tallene viser, at 41 procent af de hjemløse veteraner bor i Københavnsområdet, og derfor giver det god mening, at Veterancentret har påbegyndt arbejdet her. Nu er tiden til, at vi skal udbrede erfaringerne til resten af landet, siger Rikke Jannerup. ■

HJEMLØSE VETERANER

1 procent af de i alt 6.139 personer, der er registreret som hjemløse i Tælleugen, er veteraner. Det svarer til 68 personer.

10 procent af de hjemløse veteraner opholder sig i København og Frederiksberg, mens andelen er betydelig højere i de københavnske omegnskommuner, hvor 31 procent opholder sig.

I Aarhus er tallet 6 procent i Odense 6 procent, i Aalborg 10 procent og i øvrige kommuner 37 procent.

35 Procent af veteranerne opholder sig på herberg, mens 19 procent overnatter hos familie og venner, og 10 procent er gadesovere, heriblandt enkelte, der opholder sig i skove. 22 procent af veteranerne er registreret under kategorien 'Andet', hvilket omfatter ophold på veteranhjem eller soldaterrekreation (uden egen bolig).

30 procent af de hjemløse veteraner har en fysisk sygdom, og hele 86 procent har en psykisk sygdom.

I alt har 56 procent af de hjemløse veteraner mindst et af følgende fire misbrug: Alkohol, hash/kath, narkotika og medicin.

Hele 52 procent af de hjemløse veteraner har både en psykisk sygdom og et misbrug.

Kilde: Hjemløshed i Danmark 2015 - National Kortlægning, afsnittet "Hjemløse veteraner", s. 152 - 155. Udgivet af SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

TRETEN ÅR PÅ GADEN

Tre udsendelser til Balkan blev skelsættende for Torsten. Han dulmede den psykiske smerte med arbejde og løste sin hjemløshed ved at overnatte på vandrehjem og hos soldaterkammerater.

AF KAREN DAHLIN / VETERANCENTRET

AR PÅ SJÆLEN Tre udsendelser til Balkan kom til at sætte dybere spor i Torsten, end han anede, den dag han som ung mand greb telefonen og ringede til rekrutteringen. Tre dage efter stillede han på kasernen i Vorup, og så kom den første - uforberedte - udsendelse til Bosnien. - Jeg anede ikke, hvad jeg kom ned til, men da jeg landede dernede var det "for real". For første gang så jeg sønderskudte huse, og der var massegrave og mange miner. Børnene gik på dem, når de rodede rundt ude i markerne.

Torsten kom hjem og gik i kokkelære. Men han reagerede stadig, som om han var i krig. - Jeg kan huske, at min kæreste på et tidspunkt trådte ud på græsset ved siden af fortovet. Jeg rev hende ind til mig og råbte og skreg "hvad fanden, hun tænkte på". Det sad dybt i mig.

To udsendelser i strejg

Torsten var ikke færdig med krigen, og da den næste udsendelse bød sig til, sagde han ja. Også da han blev bedt om at tage en til. - Jeg sagde ja til en genganger. Jeg skulle i hvert fald ikke hjem til det civile liv og de små pisproblemer, som folk havde derhjemme.

Da han så endelig kom hjem, fortsatte han soldaterlivet de næste to år ved Spejderskadronen på Bornholm. - Her var der ingen bekymringer. Vi var hele tiden sammen, og når vi ikke var i skoven, så havde vi FUT-tøj på.

Flashbacks og mareridt melder sig

På et tidspunkt bliver Torstens kone gravid, men kombinationen af baby, Bornholm og Valby, hvor hun boede, var uholdbar. Så Torsten tog hjem.

- Men da jeg hængte uniformen til tørre,

På mange måder har Torsten været en typisk hjemløs veteran, der har overnattet på sofaer rundt omkring og sjældent på gaden. Foto: Hans Kirk Sørensen

begyndte mine mareridt og flashbacks.

Han hørte lyde i lejligheden og gik rundt med en kniv. Han var plaget om natten og tog i søvne kvælertag på sin kone. - Hun havde en gulvmoppe, som hun skubbede til mig med, så hun kunne vække mig uden at komme til skade.

Ægteskabet gik ikke, og Torsten overlod lejlighed og bil til ekskonen og begyndte en tilværelse uden et hjem.

- Jeg flyttede ned i min fars båd og drejede nøglen om til virksomheden. Samtidig tog jeg arbejde andre steder som chefkok, og jeg arbejdede og arbejdede og arbejdede.

400 kilometer i timen

De næste tretten år bliver en overlevelseskamp for Torsten. Nogle gange overnattede han i båden, andre gange i et lejet sommerhus eller på vandrehjem.

- Jeg overnattede også hos soldaterkam-

merater, og det var forfærdeligt. Jeg skulle træde varsomt, jeg var flov, og jeg følte mig intet værd, hvor jeg før havde været verdensmester.

Hvis ikke han kunne overnatte de steder, så måtte han i skoven, hvor han havde en campingvogn med elvarme og fire dyner, der lugtede af mug.

- Min hjerne arbejdede konstant på at finde alle udveje med 400 kilometer i timen. Det var patruljemanden, der kom op i mig. Jeg er sikker på, at alle andre havde givet op.

Moder Forsvaret igen

Vendepunktet for Torsten bliver mødet med en "Hus forbi"-sælger, som han får fortalt, at han er veteran.

- Jeg havde ellers fortrængt hele lortet. Jeg havde ingen billeder tilbage fra krigen og troede selv, at det var stress. Alle andre vidste det godt, men pludseligt gik det op for mig, at det gik langt tilbage. Det var kun for

min søns skyld, at jeg ikke allerede havde taget strikken.

Torsten bliver sat i forbindelse med gadeplansarbejderen fra Veterancentret.

- Jeg mødtes en masse gange med ham på en cafe på Hovedbanegården, før han krøb ind under huden på mig. Men så følte jeg mig også taget alvorligt.

Hader lyden af helikopteren

Efter otte måneder fik Torsten endelig sin egen bolig efter tretten års hjemløshed.

- Det var som at få taget en kampesten op af rygsækken. Lejligheden ligger højt oppe, så jeg har udsyn med området, og så ligger den tæt på min søns skole.

Det eneste minus ved lejligheden er, at den ligger tæt på helikopterlandepladsen på Rigshospitalet.

- Jeg har det ikke godt med de pisseheliokoptere. ■

UDRYKKNING TIL ARKTIS

40 husarer, jægere, frøer, ingeniører og beredskabsfolk tog til Grønland for at teste arbejdsbetingelser under ekstreme forhold. De blev ikke skuffet. Området ved Mestersvig viste sig både fra sin bedste og værste side.

TEKST OG FOTO: LARS BOGH VINHER / VFK

GRØNLAND Store våde sneflugt falder i dagevis. Det fryser. Infanteristernes soveposer er gennemblødt, og der er ikke en tør sok, t-shirt eller handske tilbage i rygsækken. Der er langt hjem til kasernen i Slagelse for de 40 husarer fra 2. Brigade, som er en del af den Arktiske Beredskabsstyrke under dens første øvelse i Østgrønlands øde nationalpark. Frøer, jægere, ingeniører og beredskabsfolk får også testet deres udstyr og ikke mindst udholdenhed. Det ædle mål med at udsætte soldaterne for kulde og strabadser er at kunne hjælpe, hvis for eksempel et fly styrter ned, at kunne gribe ind, hvis Grønlands territorie krænkes, eller at hjælpe politiet med at gribe ind overfor aktivister der generer fiskeri, erhverv eller den offentlige

ARCTIC RESPONSE

Overordnet går øvelsen ud på, at Arktisk Kommando med hovedsæde i Nuuk skal styre indsættelse af Arktisk Beredskabsstyrke i Østgrønland, samtidig med at et skib forulykker i Vestgrønland, så der også skal reddes skibspassagerer og bekæmpes forurening.

Sirius og Jægerkorpsen træner desuden redning i gletscherspalter med amerikanske specialister og islandske redningsfolk fra ICE-SAR.

En amerikansk Hercules hjælper med at fragte gods og folk og faldskærmsudspring, men ellers er øvelsen et rent dansk anlæggende.

De mange enheder skal teste folk og udstyr.

orden i det hele taget. Scenarier er der nok af. Udfordringer i Arktis er ikke noget man kan forestille sig. Det skal prøves på egen krop.

Ulykkesstedet

Mestersvig sidst i september er klimamæssigt et lotteri. Den ene dag modtager halvdelen af infanteristerne en specialdesignet nødhjælpspakke til 20 personer gnidningsfrit leveret af Inspektionsskibet Thetis' helikopter i strålende sol. To dage senere er der faldet en halv meter sne, og udsigten til opklaring og dermed eventuel hjælp fra luften er ikke eksisterende. Oven i strabadserne med vejret er terrænet svært at bevæge sig i. Sten, knolde, vandløb, skrænter og fjeld. Det ene øjeblik slår man fødder og knæ til blods. I næste sekund skrider man på en glat skrånning.

Noget som også Jægerkorpsets og Beredskabsstyrelsens udsendte mærker.

I et område fem kilometer fra landingsbanen kæmper jægere og beredskabsfolk med redningsudstyr sig op mod et fingeret, nedstyrtet fly. De 4-hjulede ATV-motorcykler kan hjælpe noget af vejen med de tunge bærer og maskiner, som skal bruges til at hjælpe passagerer ud af vragesterne. Det meste af turen foregår dog til fods og med håndkraft.

Fremme ved flyet ligger døde og sårede figuranter omkring flyvraket, og i et stålbur, som skal forestille flyets skrog, råber tre overlevende passagerer efter hjælp. Instruktører og øvelsesledere følger nøje med i redningsarbejdet. For at beskytte både flypassagerer og soldater mod at blive angrebet af sultne isbjørne eller vrede moskusokser er der konstant vagt med skarpladt riffler. Arktisk Beredskabsstyrke må under øvelsen også tage højde for den vilde natur, forklarer Dion Köhler Mertz fra Beredskabsstyrelsen.

Mens beredskabsfolkene betjener teknik, der afslører stråling eller forurening og skærer sig vej ind til passagererne, holder jægersoldater vagt og beskytter mod vilde dyr eller fremmede, forklarer han. Andre steder har vi fået hjælp fra Slædepatruljen Sirius, som også lærer os alle meget om at klare sig i det barske miljø.

Hypotermi

Det ringe vejr betyder, at alt går langsomt. Telte skal rejses, sårede slæbes væk og behandles. Redningsfolkene når først ned til hospitalet i Mestersvig med flypassagererne en dag senere. Det er lige før, hypotermiteamet fra Aalborg Sygehus for alvor får brug for deres ekspertviden på de nedkølede figuranter. Flyveåbnets eska-drille 690 har teamet med på øvelsen af flere grunde, fortæller chef og overløjte Claus Lie;

- Dels skal også vi prøve det arktiske miljø på egen krop, og så er vi her for en sikkerheds skyld, hvis noget skulle gå galt for alvor.

Claus Lie er særlig spændt på, hvordan det går med de tyve gartehusarer, som fik slinget nødhjælpspakken med det formål at gennemteste den. Claus Lie har nemlig været med til at designe indholdet i den såkaldte twenty-pack, men selv om de findes i topersoners udgaver til at kaste ned til Sirius i nød, har de (heldigvis) aldrig været i brug. Halvdelen af delingen fra 2. Brigade har skullet klare sig med soldaternes normale udstyr. Resten har fået kassen med telte, soveposer beregnet til 50 graders frost, tøj og mad.

Test på test

Præcis hvor brugbar, nødhjælpspakken er, får Claus Lie det første og umiddelbare svar på øvelsens 4. dag. Det er sen aften, og sneen falder tæt, da soldaterne fra 2. Brigade i gåsegang kommer vandrende

til Mestersvig. En garage er omvendt dannet til ankomsthale. Inden de forpustede og svedige soldater får lov at smide de mere end 40 kilos oppakning, bliver de lige børstet nødtørftigt for sne med fejekoste. - Teltene holdt os tørre, soveposerne var varme og rare, og handskerne i twenty-packen er bare rigtig gode, fortæller overkonstabel Dolf. De andre har været gennemblødt og kolde i et døgn og sovet i våde poser. Til gengæld kan vi hurtigt blive træt af aspargessuppe. Så er det bedre med feltrationer.

Stemningen er høj og lystig, mens delingen rapporterer om de seneste dages oplevelser til 2. Brigades øvelsesledere og til lægen. På gulvet ved siden af rygsække ligger dykkerdragter og særligt frømandsudstyr til tørre. Frømandskorpsen tester ikke bare den medbragte hurtigtgående 11-meter RHIB. En patrulje har gennem grødis ilt-dykket til Thetis og med stige fra vandet sneget sig om bord for at placere en sender.

- Vi kan normalt være flere timer i koldt vand, men her mødte vi en grænse, fortæller delingsfører Tot. Iltdykning kræver, at vi kan skrue og regulere på knapper, men efter 20 minutter var fingrene så stive, at det blev et problem.

At komme hjem

At flytte næsten 200 mennesker til øde Mestersvig, oprette forsynings- mellemstation på den Islandske Keflavikbase, lave teltlejr og sørge for mad, var en krævede del af øvelsen. At få folk hjem igen var måske endnu sværere, på grund af omskifteligt vejr og en blød landingsbane, der udelukkede landinger med Hercules. Men som øvelsesleder og major Jes Kem Milling udtrykte det; - Hvis solen havde strålet fra morgen til aften og alle planlagte aktiviteter var kørt på skinner, så havde vi jo ikke lært noget.

Milling bakkes op af stabschefen i Arktisk Kommando, kommandørkaptajn Jan Stripp, som til lejligheden var sendt ud til ulykkesområdet for at tage sig af indsatsen. - Effekten af sådan en formiddag, hvor der falder 30-40 centimeter sne, er noget, man ikke kan forestille sig. Arktis er man nødt til at opleve live, konstaterer Jan Stripp. ■

UDPLUK AF TEST OG FORSØG

Frømandskorpsen:

Øvelse i og test af hvorvidt 11-meter RHIB kan indsættes fra patruljefartøjer af Knud Rasmussen klassen?

Øvelse i og test af hvorvidt samme RHIB kan transporteres med Hercules?

Øvelse i operationer i det kolde arktiske vand?

2. Brigade:

Infanteristerne afprøver normal procedure for at patruljere, observere og gennemføre angreb i de uvante omgivelser.

Infanterister tester omuniformer, soveposer og anden standardudrustning kan bruges ved operation i Grønland.

Infanterister tester Twenty-Pack/nødpakke med varmt tøj, telte, soveposer, vand og mad, som kan kastes ned til personer, som ikke umiddelbart kan reddes ud.

Jægerkorpsen:

Øvelse i indsættelse af redningsfolk via tandemspring med jægersoldater og samarbejde ved redningsstationer

Øvelse i faldskærmspring generelt under ekstreme forhold.

Øvelse i anvendelse af droner.

ARKTISK KOMMANDO

Arktisk Kommando er en del af Værnsfælles Forsvarskommando og direkte underlagt Forsvarschefen.

Hovedkvarterer for Arktisk Kommando ligger i Nuuk og med et mindre forbindelselement i Tórshavn på Færøerne. Arktisk Kommando har ca. 85 ansatte

Hovedopgaverne for Arktisk Kommando er følgende:

- Det militære forsvar af Grønland og Færøerne
- Overvågnings- og suverænitetshævdelse
- Fiskerinspektion
- Eftersøgnings- og redningstjeneste
- Miljøovervågning
- Forureningsbekæmpelse
- Søopmåling
- Diverse støtteopgaver for det civile samfund

STØRSTE NATOØVELSE I 13 ÅR

Der var blæs på, da godt 850 danske soldater indtog Chinchilla øvelsesterrænet i det centrale Spanien sidst i oktober under den 36.000 mand store NATO-øvelse Trident Juncture. Her trænede NATO sine hurtige reaktionsstyrker til lands, til vands og i luften ikke bare i krig og stabilisering, men også i deployering.

AF **MORTEN FREDSLUND OG KIM VIBE MICHELSEN** / PRESSEBUREAUET OG EXTREM INFORMATION

SPANIEN Tre uger på den spanske højslette med stabilisering og kampoperationer, handlebaner og feltøvelse. Det var, hvad der var på menuen for de 850 danske soldater, der under en omfattende deployering rykkede til Chinchilla øvelsesterrænet sydøst for Madrid midt i oktober. Det var kaptajn Rasmus Eggensen, som til daglig er efterretningsofficer i 1. Brigade, der som projektofficer har haft fingrende dybest ned i de særdeles omfattende forberedelser, som en øvelse af Trident Junctures kaliber kræver. - Jeg betragter mig som edderkøpen midt i nettet – ham som trækker i trådene, hvorefter kolleger fra brigaden, hærstaben, tjenestegreentrene og reaktionskampgruppen får tingene til at ske, siger Rasmus Eggensen.

Han fik opgaven i december sidste år, og har siden været i Spanien et par gange for at recce, ordne kontrakter og få aftaler på plads med såvel spanske som britiske samarbejdspartnere. Trident Juncture er med sine 36.000 soldater den største NA-

TO-øvelse siden Strong Resolve i 2002. Hæren deltager med en reaktionskampgruppe, der under øvelsen indgår i en britisk ledet multinational brigade. Reaktionskampgruppen udgøres hovedsageligt af soldater fra II. Panserinfanteribataljon ved Jydske Dragonregiment, men rummer enheder og elementer fra alle tjenestegrene i Hæren. Det være sig ildstøtte, ingeniørenheder, logistik, militærpoliti, kommunikationsenheder og andre specialister.

Gode erfaringer

Den samlede styrke fra Hæren er på godt 850 soldater, og de har taget 224 hjulkøretøjer, 73 pansrede bæltøkøretøjer og 12 kampvogne samt godt 80 containere og såkaldte flatracks med til Chinchilla.

- Omfanget og de mange internationale deltagere gør, at Trident Juncture bestemmer en af de øvelser, vi har set frem til at være en del af. Det er lærerigt at være på øvelse i så lang, og samtidig er det spændende at skulle arbejde tæt sammen med NATO-soldater fra blandt andet Italien og Spanien, hvor kulturen er anderledes, end den vi kender hjemmefra. Terrænet hernede adskiller sig også me-

get fra det, vi er vant til at øve os i, og det giver os ingeniørsoldater nogle udfordringer som vi forhåbentlig kan høste gode erfaringer fra, siger Thomas Stoltze.

Han er næstkommanderenden for 90 soldater i det ene af de to danske ingeniørkompagnier. Danskerne er de eneste ingeniørsoldater i det cirka 250 kvadratkilometer store Chinchilla øvelsesområde, så der bliver uden tvivl stor efterspørgsel på ingeniørernes spidskompetencer inden for blandt andet brobygning, minesøgning og -rydning, når øvelsen for alvor går i gang.

Kæmpe logistisk planlægning

Ligesom deployeringen er redeployeringen et stort puslespil med rigtig mange brikker. men jeg har en god mavefølelse for at den del af øvelsen også kommer til at køre fornuftigt, siger Rasmus Eggensen.

Det er 1. Brigade, der står for det meste af den danske del af øvelsen. Brigaden har allerede for øvelsens start været i gang med forberedelsen af hjemtransporten af de mange danske soldater og de store mængder materi-

el, der blandt andet tæller 12 Leopard-kampvogne. Hovedparten af styrken returnerede til Danmark den 8. og 9. november, mens cirka 130 soldater blev i Spanien til den 11. november for at få køretøjer med videre om bord på de ro-ro skibe, der sejlede materiellet retur til Danmark.

- En af de største udfordringer har været sproget. Men trods sprogbarriererne har alle vores samarbejdspartnere været meget opsatte på at få løst opgaven og de problemstillinger, der er dukket op undervejs. Vi er ikke stødt på folk med korslagte arme, der blot trak på skuldrene, når vi løb ind i problemer, siger Rasmus Eggensen.

Et eksempel på de sproglige udfordringer var, da brigaden skulle planlægge modtagelsen af de mange køretøjer og containere, der kom med skib. Her gik kommunikationen til og fra de lokale spaniere via en tysker, der kunne spansk, men ikke engelsk, til en anden tysk soldat, der ikke forstod spansk men derimod kunne tale engelsk og levere budskabet til den danske logistikofficer.

ABC-specialister

Ud over enhederne fra 1. Brigade

deltog Hæren med en deling specialister i biokemisk og atomar krigsførelse samt en deling signalspecialister. Begge enheder var afgivet til NATO i Zaragoza. Det danske Forsvar bidrog desuden med et C130 Hercules transportfly, en fregat og et logistisk element. ■

TRIDENT JUNCTURE 2015

Der deltager godt 36.000 soldater.

Soldaterne indgår i fire enheder af brigadestørrelse.

Cirka 230 forskellige typer militære enheder og våbenarter deltager.

Der deltager mere end 60 krigsskibe og 140 fly i øvelsen.

Mindst 12 internationale organisationer som eksempelvis Røde Kors og OSCE deltager også.

WORTHINGTON CHALLENGE 2015

To kampvognsbesætninger fra Holstebro har været i Canada for at deltage i Worthington Challenge – en kampvogns og opklarings konkurrence for opsiddet personel. Oversergent Kuhlmann har skrevet om sine oplevelser på turen.

AF OS KUHLMANN, NK/1KVGD, NIELS KJELDSEN ESK

CANADA Efter godt 26 timers rejse var vi et træt, men spændt hold, der ankom til Canadian Forces Base Gagetown ved byen Oromocto i Canada. Her bød den første uge på klargøring til konkurrencen.

Selve klargøringsprogrammet var sammensat af en af de canadiske skoleeskadroner, under ledelse af en af delingsførerne og hans befalingsmænd. De første dage gik således i den canadiske tårntræner og simulator, hvor vi først fik gennemgået de væsentligste af de få forskelle mellem Leopard 2A5 og 2A4-udgaven, som vi skulle køre i under konkurrencen. Her var det en fornøjelse at se den fordel, som det utvivlsomt giver de danske besætningsmedlemmer, at undervisningen herhjemme i så høj grad er monteret på systemkendskab og fejlfinding. Forskellene på 2A5s elektriske, og 2A4s hydrauliske system, betjening af køreruge, føling med kontrolgreb og så videre viste sig derfor ikke som værende nogen udfordring.

Imponerende simulator

Den canadiske simulator, som er nogle generationer nyere end den danske, var i sagens natur også ganske imponerende at stifte bekendtskab med. Ikke rent grafisk, men i dens udmærkede mulighed for at give tilbagemeldinger til især skytte og kommandør. Udover forskellige grundigere måder at gense det rent skydetekniske på, overvåges besætningen også af video og lyd, som kan gengives i reel tid under tilbagemeldingen. Udover hvad der svarer til en besparelse på 1 notesblok pr. simulator dag, for chefen og SKIN, herhjemme er sådan en simulator selvfølgelig ikke noget, som ville rykke ved vores procedurer. Den var dog meget interessant, at prøve.

De sidste dage af uge 1 blev kalorierne lagt i våbenbetjening og forhindringsbane. Her havde vi i ugens løb identificeret forskelle i de danske og canadiske procedurer. Og da der både skulle skydes med skarpt, og samle/adskilles på tid, var begreber som hvornår våbenet er 'LOADED', og hvornår det er 'READY' meget vigtige at få øvet, da de ikke var de samme som vores egne. Ligeledes skulle forhindringsbanen gennemføres på tid, i rammen af besætningen. Og mens flere af forhindringerne hældte til den nemme side af størrelserne indenfor den internationale standard for militær forhindringsbane, slog én svært ud til den hårde side; rebstigen. Med en kombination af den enorme tri-

nafstand, sporadisk højdeskræk, samt korte ben hos nogle besætningsmedlemmer skulle der bruges et par eftermiddage her, for at blive klar. Det skulle dog senere vise sig, ikke at blive noget problem under konkurrencen...

Så kom vi i gang

Da konkurrencen endelig gik i gang, bød vores lodtrækning os, at starte lige på og hårdt med skarpskydning. En trækning, som vi var godt tilfredse med.

Vi fik 2 ture med hver 13 kaliberskud og 220 stk 7,62. Skydningen i sig selv var simpel nok; begge vogne skulle hjælpes ad om at nedkæmpe alt, hvad de blev præsenteret for, både stationært og under kørsel. Vel vidende, at der aldrig nogensinde er blevet gjort rent bord i skydningen, traf besætningerne det valg, ikke at skyde ekstra skud efter skiverne, hvis der var tvivl om, hvorvidt de var nedkæmpet. Med det in mente, at de tiloversblevne skud kun vil udløse point, hvis alt var nedkæmpet, var det nok for optimistisk en indstilling til et nyt skydeterræn i andre vogne, end vi er vant til. Om det var dét, der endte med at koste os sejren, kan jo så diskuteres. Skydningen vakte også lidt opsigt i kontroltårnet, hvor det forlød at der blev kommenteret således: "Jamen, de kæmper jo og snakker i radio, som vi gør, når vi er stationære. Bare mens de kører!"

For os et anerkendende skulderklap, og et klart vink om, at vores procedurer fungerer, og med små justeringer nok havde bragt os endnu tættere sejren.

Navigation/observation

Cirka 1,5 time efter skydningen skulle vi stille klar til "Navigation/observation". Al aktivitet på standen udgik fra ét sted, og efter en grundig instruks, samt udlevering af diverse udrustning, blev vi sendt ud i natten på en middelsvært 10 km. orienteringsmarch. Marchen indeholdt andre små dellementer, heriblandt fratagelse af natkampmateriellet, og blanding af kommandøren med en strippet hætte. Alt sammen ting, som skulle teste om de øvrige besætningsmedlemmer også kunne samarbejde. Det var dog basale fejl og satsninger, som rovede tiden fra vores danske hold. Alt dette til trods kunne vi dog trøste os med, at vi alligevel placerede os i toppen. Godt trætte gik vi videre til næste disciplin, som også var en af de mere interessante. Panserkending. Begge hold havde trænet intenst i denne disciplin, hvad der også skulle vise sig

at blive brug for. Afviklingen foregik i et mørklagt lokale, indrettet som skyttegrav, med sløringsnet og konstant, høj kamplarm over højttalere. Besætningen havde kun 30 sek. til at finde sig, inden billederne kom frem. Udsynet til læredet, som ikke var meget større end et vindue, var desuden sløret af et net midt i lokalet, ligesom de mest oplagte af kendetegnene på flere af køretøjerne var blændet med en sort hjælke, eller ikke blev vist. Billederne var fremme i 5 sek., hvorefter besætningsmedlemmerne individuelt og liggende ubevæbnet på deres plads, skulle skrive både type, oprindelse, bevægning og effektivt skudafstand. Alt sammen på kun 10 sek.! En klar

dig blændet af røg. 1ESK lagde ud med en middel tid, og pådrog sig desværre en 'minepåkørsel' undervejs. Dette blev dog længe hevet op af 2ESK som, med en kører med over 10 års erfaring, satte bedste tid for hele ugen - uden fradrag af point. Det skulle vise sig at føre til, at Danmark samlet vandt D&M-dagen.

Match 'n' shoot

Torsdag skulle det sidste slag slås på march 'n' shoot. Natten og gårdsdagens heftige regnskyll havde imidlertid resulteret i, at flere af forhindringerne på banen blev sløffet, da de enten var helt oversvømmet, eller var for usvarlige at gennemføre. For disse 7 forhindringer fik

lag, så det gjaldt om at lægge alt sit fokus i skydningen, og bare trække igennem, da det hele jo var forbi bagefter. Efter en relativt nem huskeleg, kunne vi trække i tørre sokker og t-shirt, og nyde en velfortjent frokost, mens vi ventede på præmieoverrækkelsen.

Den endelige placering

Præmieoverrækkelsen blev meget passende afholdt på kampvogns skydebanen, flankeret af flagene for alle de deltagende lande og divisioner, og det var med en vis spænding. Den samlede score for de første dage skulle nemlig vise sig at være tæt, og der var flere hold i tæt kamp om podiepladserne. Glæde var der dog stadig, da vi blev ud-

Første station på driving/maintenance-dagen var skift af vejhjul, som forløb ganske fint for begge besætninger. Foto: Worthington Challenge

udfordring ift. vores danske model, hvor vi typisk 'nøjes' med køretøjstypen med hhv. 3 og 10 sek. Dagen blev sluttet af afstandsbedømmelse, og PÅLI.

Driving/maintenance

Efter en tiltrængte hviledag var det tid til driving/maintenance-dag. Den forløb i etaper med 3 stationer. Mellem hver station var en løbetur, der blev taget tid på. Første station var skift af vejhjul, som forløb ganske fint for begge besætninger. Tiderne lå jævnt ift. de andre hold, der havde været på, og det lykkedes at gennemføre uden at lave fejl, som ville give fradrag af point. Efter næste løbetur skulle der ydes førstehjælp til en såret soldat. Herunder nødflugtning, TSE og tilkaldelse af MEDEVAC, som vi kender det hjemmefra. Med næste fejlfrie resultater, løb besætningerne videre herfra til sidste post, kørebanen. Banen var sjov og udfordrende, snævert mangede og med mange forhindringer, ligesom kører og vognkommandørens syn flere steder var fuldstæn-

vi en tillægstid på 5 minutter. Med lidt hurtig hovedregning gav det lige over 40 sek./forhindring. Og da rebstigen var en del af dem, havde vi altså en særdeles god 'handel'. Våde og mudrede, i en grad komplet uværdig for kampvognsfolk, blev vi dog stadig. Efter endt forhindringsbane skulle vi alle efterse, samle/adskille, lade, aflade og fejludbedre på et FN MAG-maskingevær. Det forløb problemfrit, og vi kunne hurtigt begive os ud på de 7 km. march (løb), som lå forud for skydningen. Da vi ankom til skydebanen fik vi indskudt riflerne med åbent sigtemiddel. Efter det fik vi forevist 6 genstande, som vi skulle huske på under skydningen ligesom i huskeleg eller "Kim's game", som vi også kender det hjemmefra. Skydningen var udfordrende, både fysisk og skydetekniske, startende med 600 m. løb, og med elementer af skydning fra kloakrør, bårerfræs med 2x25L vanddunk, og tidsskydning med den canadiske 9 mm Browning-pistol. Flere af standpladserne var ligeledes oversvømmet eller i græs/lyng-under-

råbt som nr. 2, snævert overgået af canadiske 3. division. Vi var ovenud tilfredse med overhovedet at komme op og mænge os med toppen, vel vidende at deltagelsen var et førstegangs forsøg for Panser bataljonen. En placering, som vi ikke havde regnet med, da vi ankom. Efterfølgende kom en snert af ærgrelse dog snigende for flere af os, da vi fik at vide at et sølle point i skarpskydning, kampvogn havde ligget imellem os og 3. division. Efter at det nu er sunket ind, er der selvfølgelig ingen grund til at være skuffet over en 2. plads, når jeg tænker på hvor fed en oplevelse, selve turen og konkurrencen har været. Det var alle forberedelser værd, og ved siden af de observationer Panserbataljonen selvfølgelig har gjort sig vedrørende vores procedurer, kontra andre landes, ser jeg det som et kæmpe indspark for besætningerne til at gøre sig ekstra umage under vores egen Nordic Tank Challenge. Worthington Challenge var en fed belønning! ■

Hurtigere, smidigere, stærkere

NATOs landmilitære hovedkvarterer opruster med søofficerer, som skal assistere med værnssfælles operationer. Mulighederne for mere slagkraftige operationer med hurtig udrykning bliver derfor meget bedre. En dansk officer har været med i arbejdet de seneste to år.

AF KOMMANDØRKAPTAIN BRIAN SVENDSEN / HQ ARRC

ENGLAND

"What on earth are you doing here?" Jeg bliver ofte mødt med undren, når folk hører, at jeg er en af seks operative søofficerer i HQ ARRC (Headquarters Allied Rapid Reaction Corps), et knivskarpt landmilitært hovedkvarter fyldt med hærfolk. Da jeg første gang gik ind i hovedkvarteret, tænkte jeg, "Det har jeg ikke prøvet før, så det kan jeg sikkert godt!" (Citat: Pippi). Nok om mig. Lad os se lidt på HQ ARRC.

NATOs operative struktur er i rivende udvikling, og det afstedkommer nye begreber og sprogbrug. Denne artikel er en hurtig indgang til nogle af de nye terminologier, samt en kort gennemgang af, hvad ARRC har gang i af aktiviteter. På baggrund af erfaringer fra luftoperationen Unified Protector i Libyen begyndte NATO i 2013 at udvikle koncepten om Integrated (Land) Command (ILC). High Readiness hovedkvarterer i styrkestrukturen (NATO Force Structure (NFS)) skulle forstærkes med værnssfælles officerer, for at hovedkvartererne umiddelbart kunne indsættes i Smaller Joint Operations (SJO) og løse Joint opgaver. Hensigten er at friholde Joint Force Commands (NATOs kommandostruktur) til Major Joint Operations (MJO) opgaver. ILC udviklede sig til Joint Task Force Hovedkvarterer (JTF HQ), og som navnet angiver, kan hovedkvarteret planlægge samt føre kommando og kontrol over Joint operationer i SJO scenarier.

HQ ARRC er et landmilitært Hovedkvarter i NATOs styrkestruktur beliggende i England. HQ ARRC kan føre styrker på korpsniveau eller som Land Component Command (LCC). Dette er en vant opgave, som HQ ARRC har løst i årevis, og HQ ARRC har bevist at mestre dette i forbindelse med indsættelse i blandt andet Kosovo og Afghanistan, samt under et utal af øvelser. Staben i HQ ARRC består af 460 mand (M/K) fordelt i ni Branches, hver under

ledelse af en 1* general. I den øverste ledelse sidder en 2* general som Chief of Staff (UK), en 2* general som Deputy Commander (IT) og en 3* general som Commander (UK). Organisationen har særdeles veludviklede stabsprocesser og kan håndtere flere samtidige komplekse militære planlægningsopgaver. Denne ret toptunge struktur gør HQ ARRC i stand til at holde et utal af bolde i luften.

Med en stabssammensætning, hvor hovedparten af officererne har baggrund i hæren, siger det sig selv, at de opgaver, man kan få organisationen til at løse, er orienteret mod landoperationer. Det er derfor forudsat, at de operationstyper, et JTF HQ for en SJO(L) (Land) skal kunne løse, primært vil være orienteret mod landmiljøet. Det betyder, at de andre Component Commands ikke kan have selvstændige opgaver, men at opgaveporteføljen vil dreje sig om at støtte operationerne på land.

HQ ARRC har altid haft en indbygget luftcelle bestående af udvekslingsofficerer fra AIRCOM Ramstein og specialstyrkeofficerer, men der var ingen maritim tilstedeværelse i hovedkvarteret. Et hurtigt trawl i NATO tilvebragte mig!, men med tiden er vi blevet seks søofficerer, samt en fra Royal Marines. I forbindelse med planlægningsopgaver forstærkes sø-, luft- og specialstyrker med yderligere personel, så vi tilfører bredde og dybde i planlægningen. I det sidste halvandet år er HQ ARRC rykket fra at være et korps hovedkvarter til at være et JTF HQ. Vejen har ikke været let. NATOs Joint doktrin beskriver Taktisk, Operativt og Strategisk niveau, men et JTF HQ er en hybrid mellem det operative og det taktiske niveau. Det siger sig selv, at det giver forviklinger i forhold til anvendelse af begreberne, og det har gennem hele forløbet været nødvendigt at justere i forståelsen af de traditionelle begreber.

HQ ARRC gennemførte Full Operational Capability (FOC) som JTF HQ i forbindelse med øvelse Trident Jaguar 2015

(TRJR15) ved Joint Warfare Centre (JWC) i Stavanger, hvor SHAPE evalueringsteam med kryds og slange kvalitetsgodkendte HQ ARRC planlægnings- og føringskapacitet. TRJR tog udgangspunkt i Skolkan 2 scenariet og var udviklet specielt til at kunne udfordre et JTF HQ.

Pr 1. juli 2015 er HQ ARRC på JTF HQ standby, ifald NATO skulle få behov for en føringskapacitet til en SJO(L). Ved NATO topmødet i Cardiff i 2014 tog politikerne yderligere tiltag til at optimere NATOs organisation og opgavesæt. Enhanced NATO Response Force (ENRF) og Very High Readiness Joint Task Force (VJTJF) koncepterne så dagens lys. HQ ARRC er med helt fremme i denne udvikling og benytter øvelse ARCADE FUSION 15 i november (AF15) som en af NATOs tre test-bed øvelser med henblik på afprøvning af disse koncepter. I AF15 er HQ ARRC dog vendt tilbage til sine rødder og vil som ENRF LCC påtage sig at planlægge og føre kommando og kontrol over VJTJF(L) i forbindelse med en hurtig udrykning for at yde assistance til de baltiske stater, der trues af et fiktivt land, Bothnia, fra nord. AF15 tager udgangspunkt i den fiktive verden i Skolkan 1.1, endnu et scenarie der er specifikt sammensat til at kunne udfordre NATOs nye koncept.

Spændende tider for NATO, spændende tider for HQ ARRC og ikke mindst spændende tider at være søofficer/stabsofficer i et af NATOs formeste hovedkvarterer. Det indebærer at være med helt fremme i udvikling og afprøvning af en ny NATO organisation, og doktrin for føring og indsættelse af hovedkvarterer i spændingsfeltet mellem taktisk og operativt niveau til at kunne imødegå de trusler, NATO har nu og i fremtiden i forhold til artikel 4, artikel 5, samt ikke mindst hybrid- and ambiguous warfare.

Og ærlig talt, det er ikke så slemt at arbejde blandt 460 hærfolk – når man er med til at skrive historie i NATO! ■

PUBLIKATIONER AKTUELLE UDGIVELSER FAK

Counterinsurgency and Counterterrorism: Sharing Experiences in Afghanistan and Pakistan
Af Thomas G. Nielsen, Mahroona Hussain og David Vestenskov

LÆS Bogen samler en række 'lessons learned' fra Afghanistan og Pakistan inden for oprørsbekæmpelse og terrorbekæmpelse og er den første fælles forskningspublikation mellem forsvarsinstitutioner i Danmark og Pakistan.

Kulturlandestudie Sydsudan
Af sprogløffer i arabisk Kevin Beier og cand.soc Line Drewes

LÆS Dette kulturlandestudie omhandler Sydsudan og beskriver kulturelle faktorer, som er centrale for, at man kan opnå forståelse for området og hurtigt sætte sig ind i landets generelle kulturelle forhold.

MATERIALER FRA FAK KAN BESTILLES ELLER DOWNLOADES SOM PDF PÅ FORSVARET.DK/FAK
.....

Coping with Culture

– kultur i militære operationer

I løbet af de seneste år er kulturbegrebet kommet mere og mere i spil i den taktiske værktøjskasse på missioner rundt om i verden. Men på Forsvarsakademiets Institut for Sprog og Kultur vil man mere end det. Kultur skal også være en integreret del af den militære planlægning.

AF MARIANNE SMEDEGAARD HANSEN / FORSVARS-AKADEMIET

KULTUR

- Kulturforståelse er meget vigtig i militære operationer. Hvis vi ikke forstår vores samarbejdspartneres kultur, risikerer vi, at vi med operationen ikke opnår den udvikling i området, som vi stræber efter, siger chef for Danske Division generalmajor Flemming Mathiasen, der tidligere blandt andet har været bataljonschef i Afghanistan. Han har selv oplevet, hvordan kulturen påvirker de planer for missionen, der lægges, når for eksempel en lokal magthaver og samarbejdspartner forsvinder og erstattes af en ny, som vel at mærke ikke er medregnet i planerne – fordi det i denne kultur er den enkelte person og ikke systemet, der har magten.

Ikke kun et add on

Kulturbegrebet skal ikke bare være et 'add on', som kun handler om at sige goddag på den korrekte måde eller undgå at kigge arabiske kvinder i øjnene. Kultur skal tænkes helt ind i den militære planlægning – også længe før, vi møder det land og den kultur, som fjenden opererer i.

På internationalt niveau er der stigende fokus på kultur og "human terrain", som amerikanerne kalder området. På en konference på Forsvarsakademiet i oktober samledes militærpersoner og forskere til erfaringsudveksling og drøftelser af, hvordan de kulturelle aspekter bliver en integreret del af officerens tankegang i alle niveauer

af den militære operation.

- Frem for kun at fokusere på fjenden som krigsmagt bør man i den militære planlægning fokusere mere på de såkaldte sociokulturelle dynamikker, herunder netværk, lokale magtstrukturer og uformel økonomi, som eksisterer i missionsområdet. Magtstrukturerne er for eksempel ofte meget fleksible, og det skal den militære operation kunne tage højde for – med andre ord, der findes ingen standardløsninger i den militære planlægning, siger orlogskaptajn Poul Linnet, sektionschef på Institut for Sprog og Kultur ved Forsvarsakademiet, hvor man forsker i og udvikler kulturanalyse til brug for militær planlægning. Et eksempel, der kan illustrere vigtigheden af kultur helt op på strategisk niveau, er Irak-krigen.

- I 2003 lagde USA ud med at forbyde baath partimedlemmer at besidde offentlige poster. I praksis betød det, at man opløste hele det bureaukratiske apparat, som det irakiske samfunds strukturer hvilede på, siger Poul Linnet og forklarer videre:

- Opløsningen af de administrative strukturer medførte, at stammernes betydning i det irakiske samfund blev forstærket. Stammerne blev nu i større omfang garanten for sikkerhed og adgang til ressourcer for familierne. Da koalitionen (USA) så efterfølgende ville etablere en central magtbase, erkendte man ikke de nye reelle magtstrukturer. Stammerne havde jo udfyldt det magttomrum, som den indledende fjernelse af det bureaukratiske apparat, havde

resulteret i. Og det medførte, at stammerne efterfølgende kæmpede for at beholde deres nye position i det irakiske samfund.

Fjenden er ikke statisk

Også fra et historisk perspektiv er kultur afgørende for udfaldet af en krig eller konflikt. - Kulturel baggrund er afgørende for, hvor parate og villige en part i konflikten er til at samarbejde og ændre på forhold i missionsområdet – og det kan man finde ud af ved netop at se på kultur og historie i missionsområdet, siger Niels Bo Poulsen, Ph.d. og chef for Forsvarsakademiets Institut for Militærhistorie og Krigsteori.

Han mener samtidig, at der er risiko for, at man ser sin "fjende" som noget statisk, ligesom man ser dem ud fra sine egne kulturelle briller – og at vi derfor ikke tænker forandring og udvikling ind, når vi taler om fjenden.

- Kulturanalyse er en svær disciplin og vil altid være subjektiv, men hvis vi ikke prøver at forstå vores modstandere, risikerer vi at skabe meget større fejl, end hvis vi ikke prøver, siger han.

Forskning skal give værktøjer

Formålet med den forskning og udvikling kultursektionen på Forsvarsakademiet arbejder med er netop at udvikle et analyseværktøj, som kan anvendes i planlægningen af en given operation.

- På det taktiske niveau handler det om den enkelte soldats tværkulturelle færdigheder og det at bygge relationer. Ikke kun til mis-

sionsrådets lokale parter, men også når det gælder om at bygge bro med koalitions-partnere. Og her er Danmark allerede godt med. Men på det operative niveau handler det om, hvordan kultur, i planlægningsprocessen, skal fungere som en analytisk optik, så vi kan integrere kultur i vores forståelse af det operative miljø – og her mangler vi nogle værktøjer, forklarer Poul Linnet. - Vi vil gerne opnå en tilbagevendende træning af kulturforståelse for officerer på alle niveauer, så vi får en bred forståelse for tværkulturelle spørgsmål, siger Michael Brendel fra det tyske Bundeswehr, som allerede har kulturforståelse i mange uddannelser og også udbyder kortere kurser i emnet, med henblik på at opnå en kaskadeeffekt nedad i organisationen.

Også i USA er der kræfter, der arbejder for kulturforståelse i det amerikanske forsvar. - Ideelt set ville jeg gerne se kulturforståelse på alle niveauer, så alle er bevidste om den kulturelle forståelse – både når vi er på mission, men også derhjemme i forhold til mangfoldighed, siger Steven van Neumann, Lead Action Officer, US Air Force Europe and Air Forces Africa, Diversity and Inclusion Council.

Han konkluderer på egne og konferencens vegne:

- Det er livsnødvendigt at have en forståelse af, hvilke implikationer du selv har på dit team og på missionen. ■

NYE HELIKOPTERE - NYE FACILITETER

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse er i gang med at bygge ny hangar på Flyvestation Karup.

AF MARIANNE LØNSKOV / FES

BYGGERI Halvandet år har Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse til at bygge hangarkomplekset til eskadrille 723. Hangaren kommer til at rumme fem Seahawks, og har en økonomisk ramme på ca. 120 mio. kr. Ud over fem dokke til helikopterne på ca. 3.800 m² består byggeriet af administration, skibslager, velfærdsfaciliteter, forplads og parkering. Hangarens vægge og tag opføres af præfabrikerede betonelementer, og portene til de fem dokke bliver udført som stabelbare foldeporte. I alt er hangarkomplekset på 20.000 m².

Inddragelse af brugerne

Byggeriet gik i gang i august 2015, og inden da og undervejs i byggeperioden, har Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse løbende kontakt til eskadrille 723 for at orientere om projektet og forventningsafstemme omkring de valgte løsninger.

-Vi inddrager løbende brugerne for eksempel i forhold til farvevalg og indretning. Hangaren bliver hvid indvendig med store glaspartier. Eskadrille 723 har haft et ønske om at bryde det hvide udtryk. Det gør vi ved at

supplere med stærke farvede felter og opsætte farvet folietryk i samarbejde med en kunstner, fortæller Daniel Aarup-Kristensen, projektleder fra Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse.

Helikoptere leveres før byggeri står færdigt

De tre første Seahawks, ud af i alt 9, forventes at blive leveret til Karup i maj 2016, mens det samlede Seahawkkompleks står færdigt ved udgangen af 2016. Derfor arbejder Helicopter Wing på en midlertidig løsning.

-Vi planlægger at omrokere flytyper fra hangar 22 til vores flyshelters i perioden mellem levering af helikopterne og byggeriet bliver meldt klar. Det medfører, at nogle af vores helikoptere - også nogle af de første Seahawks - i første omgang vil skulle garageres i flyshelters. Det ønsker vi normalt at undgå, da det medfører øget vedligeholdelse på helikopterne. Hangar 22 bruger vi så midlertidigt kun til vedligehold. Det vil blandt andet give nogle logistiske udfordringer. Men det kan lade sig gøre, fordi det er en relativ kort periode, og fordi der indledningsvis kun er tale om tre Seahawks, forklarer kaptajn Henrik Boesdal ved Helicopter Wing Karup. ■

SKIBENE TILPASSER DE NYE HELIKOPTERE

AF CLAUD BUUR OG FLEMMING DIEHL / FMI

NYT MATERIEL Mens amerikanerne knokler med at få de danske Seahawk-helikoptere klar, arbejder der også herhjemme med at få rammerne til de nye helikoptere bygget og justeret.

For der skal ikke kun bygges nye hangarer. Visse af søværnets skibe skal også ombygges. Støtteskibene af Absalon-klassen, fregatterne af Iver Huitfeldt-klassen og inspekti-

onsfartøjerne af Knud Rasmussen-klassen er alle designet til at kunne operere med en EH101 helikopter, der både vægt- og størrelsesmæssigt er større end en SEAHAWK helikopter. Så for de tre skibsklasser er der derfor kun tale om mindre tilpasninger som for eksempel modifikation af strømforsyning.

Bygget til LYNX helikoptere

For inspektionsskibene af Thetis-klassen, der har helikopterfaciliteter (blandt andet hangaren), som er designet specifikt efter

Midt i hangaren kiler administrationsbygningen sig ind. På forpladsen etableres en skyllefacilitet med højtryksdyser, der kan skylle helikopterne.

Udover selve helikopterne omfatter Seahawk-programmet også tilpasning af Forsvarets helikopterbærende skibe.

de nuværende og mindre Lynx-helikoptere, er der derimod tale om en større tilpasning.

Som den første enhed af Thetis-klassen påbegyndte Vædderen 27. juli 2015 en ombygning på Orskov Yard i Frederikshavn. Designet af den nye hangar på skibet er baseret på en fuldskalamodel, der blev bygget i træ på Flyvestation Karup i 2013 og 2014.

Flere fluer med et smæk

Ombygningen af Vædderen på Orskov Yard forventes afsluttet i december 2015, hvor-

efter skibet overtages af Forsvarets Hovedværksteder for færdiggørelse. Ombygningen af næste enhed, Hvidbjørnen, påbegyndes i januar 2016.

Når man nu har skibene af Thetis-klassen på værft, laves der udover selve ombygningen også en række andre projekter blandt andet en teknologisk opdatering samt større eftersyns- og modificeringsopgaver på eksisterende systemer. ■

Vædderen under ombygning på Orskov Yard. Foto: FMI

MILEPÆL NÅET I SEAHAWK-PROGRAMMET

Anskaffelsen af nye skibsbaserede helikoptere til Forsvaret er langt fremskreden.

AF CLAUS BUUR OG FLEMMING DIEHL / FMI

MILEPÆL Den 22. oktober blev der gennemført en såkaldt roll-out ved Lockheed Martin i Owego i USA. Roll-outen markerer, at den første danske Seahawk-helikopter med halenummer N-972 nu er fuldt modificeret. Dermed er der nået endnu en milepæl i Seahawk-programmet.

Den nye Seahawk er dog endnu ikke klar til, at Danmark kan få den leveret, for først skal N-972 gennemføre et omfattende testprogram ved den amerikanske flådes helikoptertesteskadrille HX-2,1, som holder til på Naval Air Station Patuxent River.

Test af fastholdelse

Fokus er på test af helikopterens missionsystem, og N-972 får følgeskab af N-971, der samtidig gennemfører et testprogram ved Sikorsky.

Ved testen af N-971 er der fokus på helikopterens fastholdelsessystem, Deck Lock, der anvendes til at fastholde helikopteren til helikopterdekke. Muligheden for at fastholde sig til helikopterdekke er særligt vigtigt inden start og lige efter landing, hvor der ikke er surringer på helikopteren.

Deck Lock er en af de få danske modifikationer til Seahawk-helikopteren, og er tilsvarende det dækfastholdelsessystem, der er installeret på de nuværende LYNX helikoptere.

N-971 og N-972 samt den tredje danske Seahawk-helikopter, N-973, forventes klar til levering til Danmark i slutningen af april 2016. På det tidspunkt vil der være modtagekontrol og transport til Danmark, og går alt som planlagt vil de tre første Seahawk-helikoptere ankomme til Flyvestation Karup i maj 2016. ■

Den 22. oktober blev der gennemført en såkaldt roll-out ved Lockheed Martin i Owego i USA, som markerer, at den første danske Seahawk-helikopter med halenummer N-972 er fuldt modificeret.

Fra venstre mod højre:
Mr. Al Borzoo - Navy International Programs Office (NIPO)
KD Kim B. Meier - Kapacitetsansvarlig Luftsystemer
OK Claus Buur - NK Projektcentor Skibsbaseret Helikopter
OK Jack B. Poulsen (JUP) - Chef Eskadrille 723

FØRSTE LANDING PÅ SKIB

Det første "møde" mellem en dansk Seahawkhelikopter og et dansk helikopterbærende skib er planlagt i slutningen maj 2016, hvor N-971 skal gennemføre afsluttende Deck Lock test om bord på fregatten Iver Huitfeldt.

NU BLIVER DE UNGE INDKALDT DIGITALT

Digitaliseringsstyrelsen har et klart mål:

Inden udgangen af 2015 skal 80 % af post til borgerne sendes digitalt. Forsvarets Rekruttering spiller en vigtig rolle i at nå dette mål.

AF FORSVARSMINISTERIETS PERSONALESTYRELSE

DIGITAL POST Som en del af den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi blev der i starten af oktober taget endnu et skridt på vejen til en øget digitalisering i Forsvarsministeriets kernern. Fremover bliver hovedparten af de ca. 300.000 årlige breve vedrørende blandt andet Forsvarets Dag og værnepligt nemlig sendt til de unges e-Boks.

Der vil i løbet af efteråret køre kampagner i bl.a. OBS, på forsvarsdag.dk og på Facebook. Derudover samarbejder Forsvarets Rekruttering og Digitaliseringsstyrelsen om en fælles national kampagne i november:

Da vi skal sessionsbehandle alle danske mænd og invitere alle danske kvinder til Forsvarets Dag, sender vi et brev til alle 18-årige hvert eneste år – det er ca. 70.000 personer. Dermed har vi en unik mulighed for at komme i kontakt med de unge mennesker, hvilket Digitaliseringsstyrelsen har bemærket. Derfor samarbejder vi i forbindelse med kampagner både i dette efterår og fremadrettet, fordi vi sammen kan få gjort hele årgange digitale og dermed hjælpe den resterende del af samfundet til en digital udvikling, siger major Enrico Schou, der er chef i Værnepligtssektionen i Forsvarets Rekruttering.

Digitalisering på værnepligtsområdet

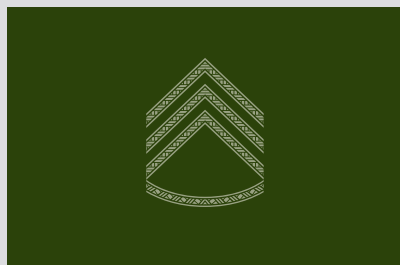
er blot en del af en større udrulning af den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi. Et af målene ved en øget digitalisering er en økonomisk besparelse. Ved digitalisering af værnepligtsområdet forventes der en kernesparsørelse på mere end 2 mio. kr. årligt ved reducerede udgifter til porto og tryk.

Med brugeren i centrum

Med overgangen til digital post opstår en lang række fordele, som kommer borgerne til gode. Der indlægges direkte links i de digitale breve til vigtige informationer på forsvarsdag.dk. Derudover har Værnepligtssektionen i samarbejde med DSB udviklet billetter til alle indkaldelserne, som

for at gøre det lettere for den rejsende kan anvendes direkte på smartphones, tablets eller andre medier.

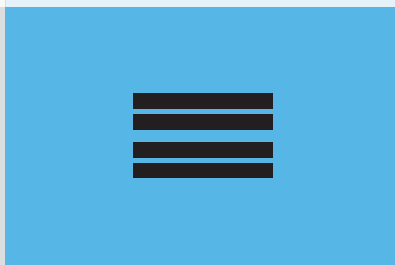
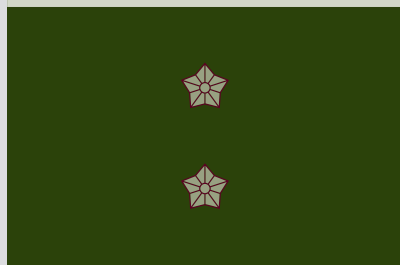
På borger.dk kan borgerne desuden indtaste deres e-mailadresse og telefonnummer og derved opnå advisering om, at der ligger digital post til dem. Det giver mulighed for at læse posten på elektroniske medier, uanset hvor man er. Hvis man derudover aktiverer NEM-sms, kan man fremadrettet modtage en notifikation et par dage før, at man skal møde til Forsvarets Dag eller aftjening af værnepligtstjeneste. ■

HAR DU AMBITIONER OM AT BLIVE OFFICER?

SØG IND PÅ AKADEMIUDDANNELSEN SENEST 27. NOVEMBER 2015

TAG DEN DIREKTE VEJ

Flådestation Frederikshavn renoveres for 300 millioner kroner

ANLÆG: El-anlægget på Flådestation Frederikshavn er nedslidt og skal renoveres og opgraderes for cirka 70 millioner kroner. Men det er kun toppen af isbjerg. For de nedslidte faciliteter skal desuden blandt andet have renoveret 1570 meter bolværk og tilføjet yderligere 700 meter nyt, have etableret slæbested, fornyet spunsvægge og gravet havnebassin et meter dybere til i alt otte meter. I alt skal flådestationen renoveres for knap 300 millioner kroner. Arbejdet begynder i februar 2016 og forventes afsluttet i august 2017. Entreprisen er delt op i to, hvorfor der bliver lavet aftaler med de to hovedentreprenører for henholdsvis kajanlæg og el-anlæg. Arbejdet sker i to etaper. Første etape afsluttes 31. december 2016. ■

Forsvarets Ordlistor - dfo.fels.dk

ORD: Manger du ord? Så er en ny militær online sprogsresource netop udgivet ved Forsvarsakademiet Institut for Sprog og Kultur. Forsvarets Militære Ordlistor indeholder militære ordlistor for både engelsk og fransk til brug for løsning af operative opgaver og sproglæring. Besøg dfo.fels.dk og blive klogere på forkortelser og andre militære betegnelser. ■

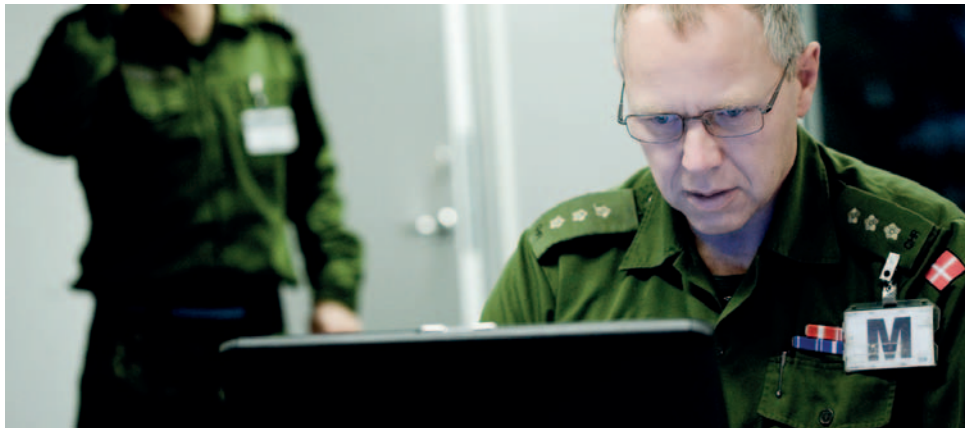

Foto: Arkiv

KRISØV

KRISØV er en tilbagevendende krisestyringsøvelse, der hvert andet år over centrale aktørers evne til at opretholde og videreføre samfundskritiske funktioner i en situation, hvor disse funktioner trues, svækkes, afbrydes eller odelægges.

Øvelsen skal danne grundlag for at styrke varetagelsen af kerneopgaverne i krisestyringen, herunder at afprøve om rolle- og ansvarsfordeling, planer, procedurer og samarbejdsrelationer fungerer efter hensigten.

I 2015 deltager omkring 35 ministerier, styrelser, udenlandske ambassader og private virksomheder.

ATOMULYKKE KRÆVER KRISESTYRING

Den 11. november 2015 bliver Danmark ramt af en planlagt katastrofe, når et atomdrevet russisk skib i teorien kolliderer med et dansk fragtskib i Kattegat.

AF OPERATIONSSTABEN / VFK

KRISØV 2015 Kollisionen mellem et russisk og et dansk skib er startskuddet til en kæde af begivenheder, hvor hele krisestyringssystemet, herunder Forsvaret, bliver testet på øvelse KRISØV 2015.

Hele katastrofeberedskabet vil stå over for store og komplekse opgaver, når funktioner som blandt andet beredskab og civilbeskyttelse, sundhed, fødevarer, transport, energi, efterretnings- og sikkerhedstjeneste, udenrigstjeneste mv. kommer under pres.

Katastrofen får et omfang, hvor det bliver nødvendigt at aktivere alle niveauer af krisestyringssystemet i Danmark - fra regeringens krisestyringsorganisation og ud til de ramte områder.

Forsvaret deltager med fokus på krisehåndtering og koordinering af Forsvarets operative indsats med Forsvarschefens Krisestyringsorganisation og forbindelsesofficerer til National Operativ Stab som ordrejningspunkter. Forsvarschefens to kmdrebase i henholdsvis København og Karup testes under én samlet ledelse, hvor vagtchefen på vegne af chefen for Operationsstaben, får

det samlede operative ansvar for Forsvarets støtte til det civile samfund. Da øvelsen har en særlig maritim tyngde, vil JRCC i Aarhus få en central rolle. Under øvelsen spilles JRCC fra Frederikshavn.

Chefen for Indsættelsesdivisionen vil også få mulighed for at afprøve etablering og drift af to pårørende centre i Aalborg og Slagelse. Pårørendecentre er en del af Forsvarets planer for at kunne håndtere en situation, hvor personel fra Forsvaret enten har været udsat for en masseskade eller vil kunne blive skadede. Pårørendecentre kan oprettes i de situationer, hvor kontaktofficersord-

ningen ikke er tilstrækkelig, og hvor det er hensigtsmæssigt at samle pårørende for at dække deres informationsbehov og evt. behov for hjælp. På pårørendecentret indgår blandt andet Forsvarets psykologer, socialrådgivere, feltpræster og læger. Unde øvelsen oprettes de to pårørendecentre, og figuranter og skuespillere sikrer, at centrets ledelse får en realistisk øvelse.

For at kunne bidrage til det nationale strategiske overblik, herunder at kunne rådgive Forsvarschefen bedst muligt, er Værnsstabene inviterede som svarceller under øvelsen. ■

FORSKNINGSSAMARBEJDE MED PAKISTAN

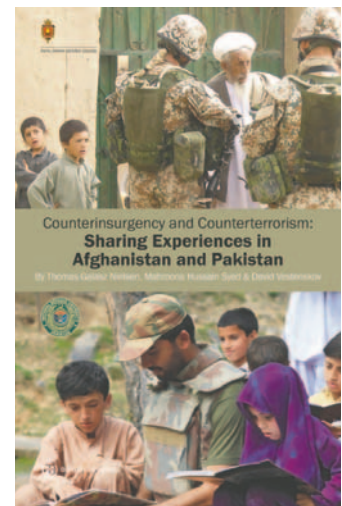
Forsvarsakademiet er med til at nuancere debatten om oprørsbekæmpelse og anti-terroroperationer.

AF FORSVARSAKADEMIET

UDVIKLING I samarbejde med det pakistanske National Defence University (NDU) afholdt Forsvarsakademiet (FAK) i oktober en konference i Islamabad. På konferencen havde FAK moderator-rolle mellem afghanske og pakistanske forskere. Formålet var at få dem til at

dele erfaringer om oprørsbekæmpelse og terrorbekæmpelse i henholdsvis Pakistan og Afghanistan, samt at få dem til at pege på bæredygtige løsninger på de videre sikkerhedspolitiske udfordringer i Regionen. Samarbejdet med det pakistanske universitet er essentielt, fordi Pakistan er en nøglespiller i forhold til stabilitet i Afghanistan. Under konferencen lanceredes også

Forsvarsakademiet seneste publikation Counterinsurgency and Counterterrorism: Sharing Experiences in Afghanistan and Pakistan om samme emne. Både konferencen og bogen skal være med til at nuancere debatten om oprørsbekæmpelse og anti-terroroperationer i fremtidige stabiliseringsoperationer og om løsningsmuligheder i Afghanistan. ■

Counterinsurgency and Counterterrorism: Sharing Experiences in Afghanistan and Pakistan

Danmark bidrager i øjeblikket til FN-missioner i bl.a. Sydsudan og Mali. Her ses FN-soldater fra hold 2 i UNIFIL, Libanon til en parade i juni 2010. Foto af: Kim Vibe Michelsen

FN-ERSTATNINGER: FÅ HJÆLP TIL AT FORBEREDE DIN SAG

At forberede og rejse et erstatningskrav kan være en omstændelig proces. Nu er der kyndig hjælp at hente for FN-veteraner, da Forsvarsministeriets Arbejdsskade- og Erstatningskontor fremover varetager opgaven med at forberede FN-erstatningssager.

AF FORSVARSMINISTERIETS PERSONALESTYRELSE

VETERANER

Hvis en veteran er kommet til skade ved en FN-mission og ønsker at søge FN-erstatning, er det veteranen selv, der skal indhente materiale til sagen og udfærdige ansøgning til FN. Det kan være en omfattende, tidskrævende og omkostningsfuld proces, som derfor muligvis kan afholde veteraner fra at søge den erstatning, de kan have krav på. Derfor har Forsvarsministeriet besluttet, at Forsvarsministeriets

Arbejdsskade- og Erstatningskontor (FAEK), fremover skal yde støtte til veteraner i forbindelse med ansøgninger til FN-erstatninger.

Chef for FAEK, Pernille Hershøj, er meget tilfreds med Forsvarsministeriets beslutning.

- Vi har længe arbejdet på at gøre processen enklere for vores FN-veteraner. At vi nu kan hjælpe med at forberede erstatningssagerne, betyder at vores veteraner, uanset hvor ressourcestærke de er, kan søge FN-erstatning. Det betyder også, at de slipper for udgif-

ter til oversættelse og eventuel advokatbistand for at rejse krav om erstatning.

Niels Hartvig, formand hos veteranorganisationen De Blå Baretter, er glad for, at veteranerne fremover kan få hjælp til at søge FN-erstatning.

- Det er en stor anerkendelse af veteranernes indsats for Danmark, at FAEK nu vil bistå i forberedelsen og klargøringen af den enkelte sag. Vi vil gøre alt for at være behjælpelige, hvor vi kan, siger Niels Hartvig og fortsætter:

- Jeg håber, at FN så hurtigt som muligt får afklaret de nærmere betingelser særligt vedrørende ansøgningsfristen på 4 måneder, så for eksempel en Balkan-veteran med en psykisk skade kan få afklaret, om han er berettiget til at få FN-erstatning.

FN-erstatningen er en yderligere erstatning udover den generelle erstatning og godtgørelse som opnås gennem arbejdsskadesystemet og Forsvarets særlige erstatnings- og godtgørelsesordning. ■

AFKLARING OM KULANCEMÆSSIG GODTGØRELSE

AF FORSVARSMINISTERIETS PERSONALESTYRELSE

ERSTATNING

Ny lovgivning og ændret praksis på PTSD-området betyder, at der har været principielle problemstillinger, som skulle afklares i forhold til udbetaling af kulancemæssig godtgørelse for svie og smerte. Dette gjaldt særligt i forhold til forældelse.

Det står nu klart, at sager, som anerkendes efter særloven og ny praksis, ikke bliver ramt af forældelse:

- Vi er glade for, at der nu er skabt klarhed på området - ikke mindst for veteranernes skyld, siger Pernille Hershøj der er chef for Forsvarsministeriets Arbejdsskade- og Erstatningskontor (FAEK) og fortsætter:

- Vi har allerede modtaget en del ansøgninger, og vi er gået i gang med at sagsbehandle.

Kulancemæssig godtgørelse for svie og smerte kan søges af veteraner som kommer til skade under eller som følge af tjenesten i forbindelse med en udsendelse til blandt

andet krigsområder. Godtgørelsen er uafhængig af den generelle erstatning og godtgørelse gennem arbejdsskadesystemet, Forsvarets særlige erstatnings- og godtgørelsesordning og FN-erstatning.

Der kan ydes 190 kr. pr. dag, den tilskadedkomne er syg, og der kan maksimalt udbetales 72.500 kroner (2015-takst). Ordningen trådte i kraft den 14. august 1996.

Det betyder, at man ikke er omfattet af ordningen, hvis udsendelserne alene ligger før den dato. ■

FAEK

Hvornår er jeg berettiget til FN-erstatning?

Forsvarsministeriets Arbejdsskade- og Erstatningskontor (FAEK) varetager arbejdsskade- og erstatningssager for medarbejdere i hele Forsvarsministeriets koncern og er organisatorisk forankret i Personalestyrelsen (FPS) i Ballerup.

FAQ

Hvornår er jeg berettiget til FN-erstatning?

FN-erstatning kan ydes til en veteran, som kommer til skade under en FN-mission. Det er et krav, at veteranen ansøger inden for 4 måneder, efter skaden er sket. FN kan i særlige tilfælde dispensere for en senere anmeldelse, hvilket særligt er set ved psykiske skader. FAEK er i dialog med Danmarks faste mission ved FN i New York, for at afklare den nærmere sagsproces og de nærmere betingelser.

Hvem beslutter, om jeg får erstatning?

Det er FN, der træffer afgørelse i sager om FN-erstatning. FAEK's opgave er - på vegne af veteranerne - at forberede sagerne og ansøge om erstatning ved FN.

Hvad kan jeg få tildelt?

FN-erstatning fastsættes på baggrund af skadelidtes méngrad (impairment).

Méngraden fastsættes af FN på baggrund af American Medical Association's Guide to Evaluation and Permanent Impairment, 4th edition. Det er derfor ikke sikkert, at veteranen vil få tilkendt samme méngrad, som ved Arbejdsskadestyrelsens afgørelse. Erstatningen udgør for et mén på 100 %, \$70.000,00.

Hvad skal jeg gøre?

Hvis du allerede har modtaget et orienteringsbrev fra FPS, skal du blot udfylde og returnere medsendte spørgeskema og samtykkeerklæring.

Hvis du ikke har modtaget et spørgeskema, kan du finde det på HR-portalens på internettet under Ansættelsesforhold -> Arbejdsskader -> Erstatningsforhold -> INTOPS. Klik på "Ansøgning". Du er også velkommen til at kontakte FAEK på tlf. 7281 9000 eller e-mail til FPS@mil.dk, med anmodning om bistand til ansøgning om FN-erstatning.

Civile på vandkanten

MOTIVATION: Tre unge danskere mellem 18 og 20 år fra Frederikshavns Kommunes Projektskole og otte integrationsborgere (20-40 år) fra byens sprogskole har været på et kursus, Verden Venter, arrangeret af Garnison Frederikshavn og Frederikshavn Kommune. Under det fire dage lange kursus skulle deltagerne sejle i gummibåd i havnen på Flådestation Frederikshavn, prøve blandt andet brandslukning og røgdykning På Søværnets Center for Skibssikkerhed og hoppe i vandet og redde sig op i en redningsflåde På Søværnets Center for Maritim Uddannelse. Kurset sluttede med en rotur i gummibåd på Uggerby Å med overnatning i det fri. Ifølge Frederikshavns Kommunes projektafdeling har kursisterne fået et skub til at kontakte enarbejdsgiver eller søge ind på en uddannelse. Andre har fået styrket motivationen for at lære dansk. Derfor gennemføres der yderligere fire kurser i 2016. ■

Kort efter Klaus var kommet hjem fra Afghanistan, hentede han en ny hund – en malinois (belgisk hyrdehund) ved navn Obelix – hjem til Danmark. Foto: Privat

KLAUS VANDT OVER NI GRANAT-SPLINTER

Mødet med en panserværnsgranat kostede ham jobbet som hundefører. I hvert fald ifølge lægerne. Men Klaus ville det anderledes. Nu modtager han Forsvarets Medalje for Sårede i Tjeneste.

AF EMMA KIRKETERP / VFK

AFGHANISTAN 2011 Klaus, hans hund og resten af delingen er i færd med at undersøge en 300 meter lang, smal korridor frem til et compound. Halvanden meter bag ved hundeføreren Klaus lander en improviseret 82mm panserværnsgranat. Sprængning. Støv. Splinter.

Instinkt. Klaus smider sig ned, trykbølgen fra eksplosionen hjælper ham noget af vejen. Bag ham hyler hans hund, Edo, i smerte. Klaus er selv ramt i venstre skulder. - Jeg kan ingenting se. Alt er hvirvlet op til en stor sky. Det eneste, jeg kan høre, er susen for ørene, og at min hund er ramt. Den piber og kommer kravlende op til mig, fortæller flyverspecialist Klaus.

Instinkt. Klaus handler hurtigt, får Edo ind under sig og sikrer fremad med sit gear; det er normalt, at Taleban følger sådan et angreb op med endnu et. Det sker ikke, og nu gælder det om at komme væk i en fart.

Klaus tager Edo i favnen og lægger ham over den sårede venstre skulder. Klaus og delingen, hvoraf fem andre også er blevet såret, løber som menneskelige skydeskyer over en åben mark for at komme i sikkerhed, mens de venter på, at redningshelikopteren ankommer.

Ni granatsplinter

Pling, pling, pling. Klaus nægter at blive

lagt i fuld narkose på operationsbordet i Camp Bastion. Han vil være hos sin hund. Han insisterer på, at lægerne lokalbedøver skulderen og kan høre dem trække tre granatsplinter ud. 45 minutter senere er han hos Edo og overværer dyrlægeteamet behandle ham.

Edos tilstand er for kritisk til, at han kan blive opereret. Granatsplinterne sidder i nervebanerne, og de bliver nødt til at vente. Men der viser sig ingen anden udvej, end at hunden skal aflives. Lægerne vil stabilisere Edo, så Klaus kan få ham med til Danmark og få ham aflivet. Men Klaus er klar i mælet:

- Det skal han ikke. Han er kommet til skade i missionsområdet, og det er også her, vi siger farvel til ham.

Klaus bliver fløjet til Rigshospitalet. Operationen, som lægerne forventer vil tage tre kvarter, tager tre timer, og lægerne fjerner yderligere seks granatsplinter under den komplicerede operation.

Du bliver ikke hundefører igen

Lægerne på Rigshospitalet siger, at Klaus ikke skal forvente at komme tilbage til jobbet som hundefører. Han er helt smadret i skulderregionen efter operationen. Men den melding er Klaus ikke tilfreds med. Det skal de ikke få ret i.

- Min journal fra Rigshospitalet er lang, men

min vilje til at komme tilbage var mindst lige så stor, siger Klaus.

Kort efter hjemkomsten til Danmark tager Klaus med sin dressurleder til udlandet, henter en hvalp og går i gang med at træne ham. I dag fire år efter er den nye hund – Obelix – fuldt operativ og klar til mission. Klaus ligeså – trods sine varige mén.

- Det har været en hård kamp, der har krævet træning hver dag og en stor vilje, men min målsætning var at komme tilbage på samme niveau og komme af sted på operativt plan med min hund, siger Klaus.

Ni granatsplinter skulle ikke have lov at komme mellem ham og kærligheden til jobbet som hundefører.

- Jeg har været hundefører i 20 år, så jeg ved efterhånden, hvor halen sidder. Jeg kan ikke se mig selv lave noget andet, siger Klaus.

Karup 2015

Fire år efter episoden i Afghanistan får Klaus tildelt Forsvarets Medalje for Sårede i Tjeneste.

- Det er rart, at der er nogen, der sætter pris på, at man har gjort en forskel derude. Jeg ville gerne have undgået at komme til skade, men når uheldet er ude, og man kommer tilbage og gør sig klar, er den her medalje et fint symbol. Som en tak, siger Klaus.

Edo blev kremeret i Helmand af de briter, som Klaus samarbejdede med dernede. Asken står i dag på Klaus' skrivebord i

et 105mm granathylster. Den minder ham om hans hund, og indgraveringen fortæller præcist, hvad Edo var: "Trofast til det sidste". ■

Edo blev kremeret i Afghanistan og sendt hjem i et granathylster, hvorpå der var indgraveret Edos navn, nummer og skriften "Trofast til det sidste". Foto: Privat

Civile på vandkanten

MOTIVATION: Tre unge danskere mellem 18 og 20 år fra Frederikshavns Kommunes Projektskole og otte integrationsborgere (20-40 år) fra byens sprogskole har været på et kursus, Verden Venter, arrangeret af Garnison Frederikshavn og Frederikshavn Kommune. Under det fire dage lange kursus skulle deltagerne sejle i gummibåd i havnen på Flådestation Frederikshavn, prøve blandt andet brandslukning og røgdykning På Søværnets Center for Skibssikkerhed og hoppe i vandet og redde sig op i en redningsflåde På Søværnets Center for Maritim Uddannelse. Kurset sluttede med en rotur i gummibåd på Uggerby Å med overnatning i det fri. Ifølge Frederikshavns Kommunes projektafdeling har kursisterne fået et skub til at kontakte enarbejdsgiver eller søge ind på en uddannelse. Andre har fået styrket motivationen for at lære dansk. Derfor gennemføres der yderligere fire kurser i 2016. ■

Kort efter Klaus var kommet hjem fra Afghanistan, hentede han en ny hund – en malinois (belgisk hyrdehund) ved navn Obelix – hjem til Danmark. Foto: Privat

KLAUS VANDT OVER NI GRANAT-SPLINTER

Mødet med en panserværnsgranat kostede ham jobbet som hundefører. I hvert fald ifølge lægerne. Men Klaus ville det anderledes. Nu modtager han Forsvarets Medalje for Sårede i Tjeneste.

AF EMMA KIRKETERP / VFK

AFGHANISTAN 2011 Klaus, hans hund og resten af delingen er i færd med at undersøge en 300 meter lang, smal korridor frem til et compound. Halvanden meter bag ved hundeføreren Klaus lander en improviseret 82mm panserværnsgranat. Sprængning. Støv. Splinter.

Instinkt. Klaus smider sig ned, trykbølgen fra eksplosionen hjælper ham noget af vejen. Bag ham hyler hans hund, Edo, i smerte. Klaus er selv ramt i venstre skulder. - Jeg kan ingenting se. Alt er hvirvlet op til en stor sky. Det eneste, jeg kan høre, er susen for ørene, og at min hund er ramt. Den piber og kommer kravlende op til mig, fortæller flyverspecialist Klaus.

Instinkt. Klaus handler hurtigt, får Edo ind under sig og sikrer fremad med sit gear; det er normalt, at Taleban følger sådan et angreb op med endnu et. Det sker ikke, og nu gælder det om at komme væk i en fart.

Klaus tager Edo i favnen og lægger ham over den sårede venstre skulder. Klaus og delingen, hvoraf fem andre også er blevet såret, løber som menneskelige skydeskyer over en åben mark for at komme i sikkerhed, mens de venter på, at redningshelikopteren ankommer.

Ni granatsplinter

Pling, pling, pling. Klaus nægter at blive

lagt i fuld narkose på operationsbordet i Camp Bastion. Han vil være hos sin hund. Han insisterer på, at lægerne lokalbedøver skulderen og kan høre dem trække tre granatsplinter ud. 45 minutter senere er han hos Edo og overværer dyrlægeteamet behandle ham.

Edos tilstand er for kritisk til, at han kan blive opereret. Granatsplinterne sidder i nervebanerne, og de bliver nødt til at vente. Men der viser sig ingen anden udvej, end at hunden skal aflives. Lægerne vil stabilisere Edo, så Klaus kan få ham med til Danmark og få ham aflivet. Men Klaus er klar i mælet:

- Det skal han ikke. Han er kommet til skade i missionsområdet, og det er også her, vi siger farvel til ham.

Klaus bliver fløjet til Rigshospitalet. Operationen, som lægerne forventer vil tage tre kvarter, tager tre timer, og lægerne fjerner yderligere seks granatsplinter under den komplicerede operation.

Du bliver ikke hundefører igen

Lægerne på Rigshospitalet siger, at Klaus ikke skal forvente at komme tilbage til jobbet som hundefører. Han er helt smadret i skulderregionen efter operationen. Men den melding er Klaus ikke tilfreds med. Det skal de ikke få ret i.

- Min journal fra Rigshospitalet er lang, men

min vilje til at komme tilbage var mindst lige så stor, siger Klaus.

Kort efter hjemkomsten til Danmark tager Klaus med sin dressurleder til udlandet, henter en hvalp og går i gang med at træne ham. I dag fire år efter er den nye hund – Obelix – fuldt operativ og klar til mission. Klaus ligeså – trods sine varige mén.

- Det har været en hård kamp, der har krævet træning hver dag og en stor vilje, men min målsætning var at komme tilbage på samme niveau og komme af sted på operativt plan med min hund, siger Klaus.

Ni granatsplinter skulle ikke have lov at komme mellem ham og kærligheden til jobbet som hundefører.

- Jeg har været hundefører i 20 år, så jeg ved efterhånden, hvor halen sidder. Jeg kan ikke se mig selv lave noget andet, siger Klaus.

Karup 2015

Fire år efter episoden i Afghanistan får Klaus tildelt Forsvarets Medalje for Sårede i Tjeneste.

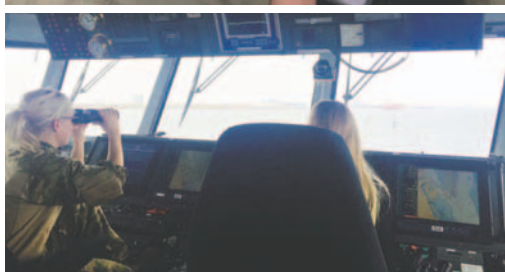
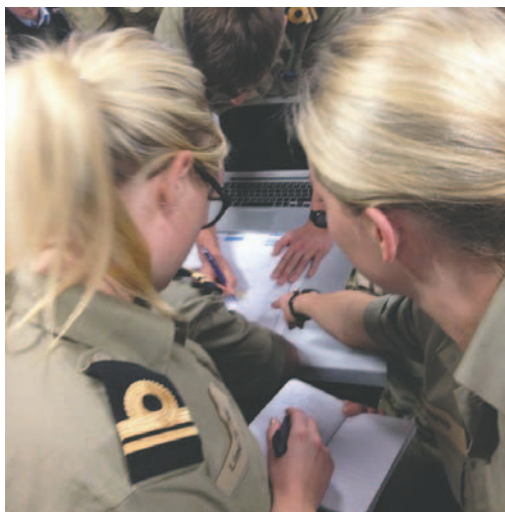
- Det er rart, at der er nogen, der sætter pris på, at man har gjort en forskel derude. Jeg ville gerne have undgået at komme til skade, men når uheldet er ude, og man kommer tilbage og gør sig klar, er den her medalje et fint symbol. Som en tak, siger Klaus.

Edo blev kremeret i Helmand af de briter, som Klaus samarbejdede med dernede. Asken står i dag på Klaus' skrivebord i

et 105mm granathylster. Den minder ham om hans hund, og indgraveringen fortæller præcist, hvad Edo var: "Trofast til det sidste". ■

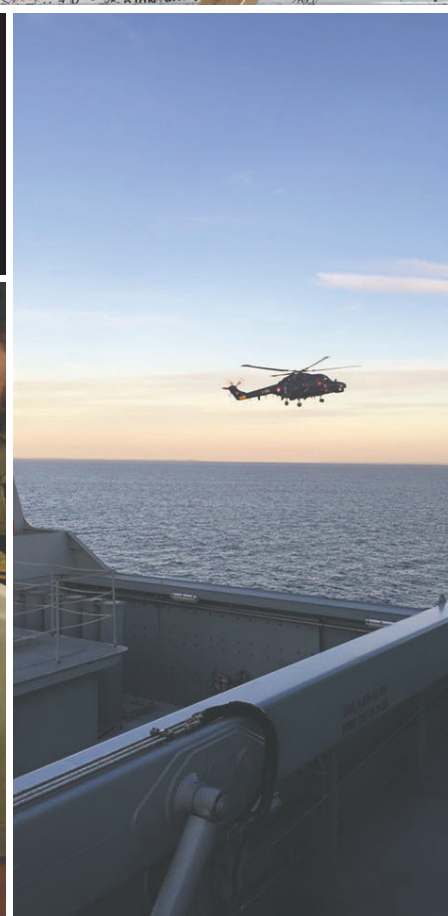

Edo blev kremeret i Afghanistan og sendt hjem i et granathylster, hvorpå der var indgraveret Edos navn, nummer og skriften "Trofast til det sidste". Foto: Privat

Operation Maverick

Søværnets Officersskole har holdt afsluttende øvelse for ældste årgang. Operation Maverick løb over to uger, hvor kadetterne i den sidste uge var med fregatten Iver Huitfeldt til søs. Efter øvelsen er de nu i gang med at skrive hovedopgaver. De tekniske kadetter er færdige på SOS til december, mens de taktiske kadetter bliver færdige til juli.

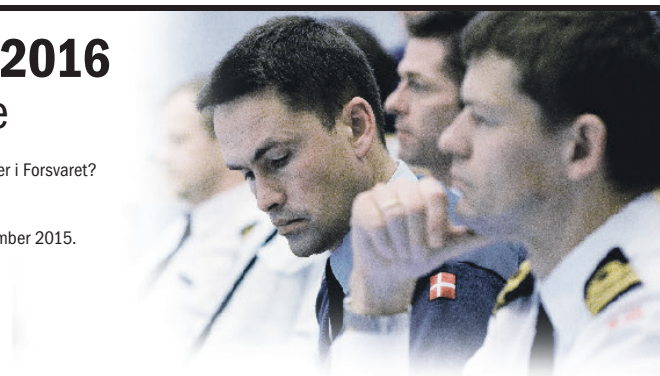

MASTER I MILITÆRE STUDIER 2016 - forskningsbaseret videreuddannelse

Er du officer eller civil akademiker og vil videreudanne dig til de højeste leder- og chefniveauer i Forsvaret? Så er der nu åbent for ansøgninger til Master i Militære Studier med opstart i august 2016.

Ansøgning sker via www.job-i-forsvaret.dk fra den 9. oktober. Ansøgningsfrist er den 24. november 2015.

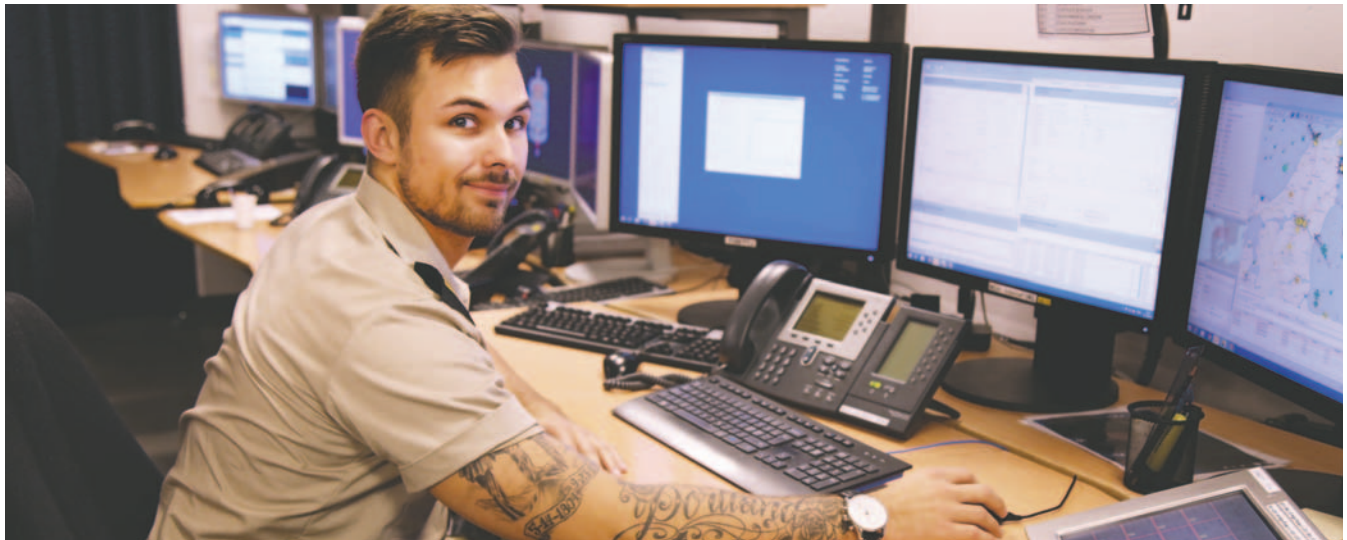
Læs mere om Master i Militære Studier på www.fak.dk/MMS

FRA KONSTABEL TIL OFFICER

- DU SKAL BRÆNDE FOR DET

Marineoverkonstabel Jacob Krogh Jensen er fast besluttet på, at han vil være officer. Og han går den lange vej og uddanner sig, mens han gør tjeneste. Mød ham i denne artikel, der bliver den første af flere, hvor Forsvarsavisen følger ham undervejs mod hans mål.

Jacob Krogh Jensen håber, at han kan kombinere sit job som konsoloperatør ved Maritimt Overvågningscenter Nord med, at han går på sergentskole.

TEKST OG FOTO: PERNILLE KROER/FAK

KARRIERE Hvis alt flasker sig for 25-årige Jacob Krogh Jensen, står han med sit eksamensbevis som premierløjtnant i hånden og to guldstriber på skulderen en sommerdag i 2021. Så vil han have nået sit mål om at uddanne sig til taktisk officer i Søværnet.

Om det lykkes for ham at blive officer på kortest mulig tid, ved ingen i dag. For det kan blive et problem at få uddannelse og arbejde til at gå op i en højere enhed. Men foreløbig har Jacob Krogh Jensens arbejdsplads, Maritimt Overvågningscenter Nord (MOCN), sagt god for, at han kan starte på sergentuddannelsen. Nu krydser han bare fingre for, at han bliver optaget på næste hold, der starter i januar. Han ambition er at gennemføre Søværnets sergentuddannelse på normeret tid, det vil sige cirka seks måneder.

Fedt at rykke et niveau op

- Det skal nok lykkes. I forhold til mit arbejde på MOCN står jeg jo stadig til rådighed og kan tage ekstra vagter, selv om jeg går på skole. Desuden håber jeg, at jeg

kan få merit for militær fysisk træner. Den tager to uger, og den har jeg allerede. Det samme med engelsk, som jeg har på A-niveau fra gymnasiet, og det er jo langt højere end det, du kommer til at lære på sergentuddannelsen, fortæller Jacob Krogh Jensen, der glæder sig til at komme i gang. - Det bliver fedt at få nogle nye udfordringer og nogle nye kompetencer. Og så bliver det fedt at rykke et niveau op. Jeg ved jo godt, at man ikke bliver udnævnt til sergent med det samme, men man er jo på vej, siger Jacob Krogh Jensen med engagement i stemmen.

Konstabel er en god ballast

Hans brændstof til den lange uddannelse er ambitioner og en lyst til en karriere i Forsvaret. Interessen for Forsvaret blev så et, da han som barn hørte sine bedstefædre fortælle om deres soldatertid, mens ambitionerne i første omgang gik mod en kandidatuddannelse fra universitetet. Men så blev han værnepligtig.

- Jeg kunne bare mærke, at det her var rigtigt for mig, og det var ikke nok at blive konstabel. Nej, jeg ville være officer. Så jeg søgte ind på officersuddannelsen, men fik

afslag. De mente, at jeg var for umoden og foreslog, at jeg tog en konstabeluddannelse. Det gjorde jeg så, og blev KU'er. Altså kommunikationsgast. Det er jeg glad for i dag, siger Jacob Krogh Jensen.

Selv synes han nemlig, at de officerer, han har mødt, der har en baggrund som konstabel, er de bedste. De har en forståelse for, hvad det vil sige at være konstabel. Det er også derfor, at han har valgt at gå sergentvejen i stedet for at tage en bachelor for at komme på officersskolen.

- Jeg mener, at jeg får nogle bedre redskaber ved at tage sergenten end ved at komme ind med en bachelor. Og så har jeg i bund og grund slet ikke lyst til at komme ud af systemet, funderer Jacob Krogh Jensen.

Det kan blive svært

På den korte bane skal han have taget sergentuddannelsen og herefter finde sig et job som sergent. Allerhelst i sejlene tjeneste på en af Søværnets store enheder.

- Jeg vil gerne ud at sejle igen og få noget erfaring. Og jeg bliver jo ikke udnævnt til sergent, før jeg har et job. Desværre hænger sergentstillingerne ikke på træerne inden for KU-området i Søværnet, fortæller

Jacob Krogh Jensen. Og det kan måske blive en udfordring, hvis hans uddannelse til officer skal køre på skinner.

For han skal have et halvt års tjeneste som sergent, inden han kan søge om optagelse på akademiuddannelsen, og to års tjeneste, inden han kan blive optaget på officersskolen. Og han ved godt, at det kan blive svært. - Lige nu satses jeg på at gennemføre på kortest mulig tid. Men du skal brænde for at være i Forsvaret og brænde for at ville gøre det her. Og det gør jeg!

Mød Jacob Krogh Jensen i næste artikel i foråret 2016, når han forhåbentlig er kommet godt i gang med sergentuddannelsen. ■

FRA KONSTABEL TIL OFFICER

Hvis du er konstabel og vil være officer, kan du enten tage en civil bacheloruddannelse som adgangsgivende eksamen til officersskolen. Eller du kan tage en sergentuddannelse og dernæst en akademiuddannelse. Begge uddannelser tager du sideløbende med tjenesten. Læs mere om uddannelserne på forsvaret.dk

FORSVARETS UDDANNELSER UDDANNELSER DU KAN SØGE NU

- Akademiuddannelser i Hæren, Søværnet og Flyvevåbnet
- Forward Air Controller

FIND FLERE UDDANNELSER OG SØG PÅ:
WWW.FORSVARET.DK/UDDANNELSER

MEDALJEREGN OVER DE DANSKE ATLETER

Der dryssede en pæn byge af flerfarvet metal af til de danske atleter ved det militære OL i Sydkorea. Nogle af medaljerne var officielle – andre rene disciplinmedaljer, men de fortæller alle om en sand menneskelig kraftpræstation.

TEKST OG FOTO: KIM VIBE MICHELSEN / EXTREM INFORMATION

RESULTATER I første omgang tog de unge piger teten. Det danske hold i militær femkamp, der består af to OL veteraner, Nanna Lybaek Lihn og Sara Hjalager samt to mere ubeskrevne kort, Johanne Kjær Tolstrup og Helene Hupfeldt Nielsen, lagde sig solidt i feltet, da Nanna Lybaek Lihn tog sølv disciplinmedalje i skydning på konkurrencens første dag. Det lagde bunden til en føring, der i sidste ende indbragte pigerne den officielle bronzemedalje i militær femkamp. En medalje, der blev født af blod, sved og tårer.

Jeg droppede ud af mit studie i biokemi tidligt i forløbet, så jeg har brugt det meste af året på at træne

og sætte lejlighed i stand, fortæller Helene Hupfeldt Nielsen, der er en newcomer til det militære OL. Hun begyndte træningen allerede, da hun var værnepligtig og er i dag overført til Hjemmeværnet. Hendes holdkammerat Johanne Kjær Tolstrup tog andenpladsen for newcomers i den samlede militære femkamps konkurrence.

De danske herrer kom også rigtigt godt fra start i samme disciplin, da Frederik Kock fra det danske militære femkæmperhold vandt guld i disciplinen skydning. Herrerne kunne dog ikke holde den føring og tog ingen officielle medaljer med hjem.

Spænding til det sidste

I marine femkamp var det de danske herrer, der dominerede. Samlet

endte de på en flot fjerdeplads, men undervejs tog Ronny Bjørn og Niklas Brix henholdsvis sølv og bronze i disciplinerne sømandsskab og svømmeforhindringsbane.

På skydebanen var det en sand gys. Danmarks favoritdisciplin er 300 m. riffel, og det bliver klassisk afgjort på konkurrencens sidste dag, hvor skytterne skal skyde på tid fra tre forskellige skydestillinger. På OL niveau er det kun et mulleår, der skiller atleterne, og den mindste fejl kan gøre forskellen på succes og fiasko. Heldigvis for Danmark er hurtigskydning netop den danske mester, René Kristiansens, bedste disciplin, og han endte da også med at tage bronzen hjem i sidste minut.

Det her er så vigtigt for mig. Jeg har trænet med landsholdet siden

2008, og det er en drøm, der går i opfyldelse, sagde en tydeligt bevæget René Kristiansen.

Danmark god til fairplay

Hos det lille hold af danske paraatleter, der var med til det militære OL for første gang, sikrede Maurice Lindegaard Manuel Danmark bronze med en suveræn sprint i 200 m. løb for atleter med kun ét ben. Maurice mistede underbenet, da han trådte på en improviseret sprængladning i Helmandprovinsen i Afghanistan i 2009.

På de tre danske landshold i orienteringsløb, sejlads og faldskærmsudspring var præstationerne ikke til medaljer, men både de kvindelige sejlere og det danske landshold i faldskærmsudspring fik fairplay-pokalen, som bliver tildelt efter af-

stemning mellem holdene.

Det militære OL afholdes under sloganet "Friendship Together" – "Peace Forever," så fairplay er i virkeligheden det, det hele handler om. ■

Hvis du er eliteidrætsudøver, eller du tror, du har modet, talentet og viljen til at være på landsholdet i militær idræt, kan du kontakte Mikkel Soelberg, Center for Militær Fysisk Træning, og høre mere om dine muligheder for at komme i betragtning.

Mikkel Soelberg, kaptajn, leder af konkurrenceelementet 72 81 83 90

Godt 4.500 militære atleter fra 110 nationer deltog i World Games også kaldet militær OL. Der var indgang og åbningsceremoni på Mungyong Stadion i Sydkorea.

Samlet endte de mandlige marine femkæmpere på en fjerdeplads, men undervejs tog Ronny Bjørn og Niklas Brix henholdsvis sølv og bronze i disciplinerne sømandsskab og svømmeforhindringsbane.

MILI HVAD FOR ET OL ?

Danmark har netop deltaget i de sjette militære World Games i Sydkorea. En kæmpe international sportsbegivenhed med 4.500 militære atleter fra 120 forskellige nationer. Alligevel er der mange selv i Forsvarets egne rækker, der aldrig har hørt om det. Det handler om fred, og Danmark var en af initiativtagerne.

TEKST OG FOTO: KIM VIBE MICHELSEN / EXTREM INFORMATION

HISTORIE Da europæerne så småt begyndte at kravle ud af beskyttelsesrummene til et fuldstændigt udmarvet og sønderbombet Europa efter den store katastrofe, vi i dag kalder Anden Verdenskrig, var der hovedsageligt en ting, alle drømte om: Fred. Ud af den drøm voksede adskillige organisationer som De Forenede Nationer og det daværende Europæiske Fællesskab, der senere blev til EU. Et af de initiativer var delvist dansk. I den militære sportsverden så Danmark en mulighed for at arbejde for fred og sikkerhed gennem mellemfolkelig idræt for soldater.

International komité

I 1948 gik Danmark sammen med Belgien, Frankrig, Holland og Luxembourg og stiftede den internationale komité for militær sport, CISM, Conseil Internationale du Sport Militaire. Ideen var at folk skulle kunne mødes og lære hinanden at kende som venner frem for fjender, selvom de måske var det uden for arenaen.

Soldater, der har været i krig, el-

ler som er i krig, møder hinanden i venskab på sportspladsen. Både Syrien, Rusland og USA deltagere uden problemer. Iran er med, og det kører uden forviklinger, fortæller kaptajn Mikkel Soelberg, der er leder af det danske forsvars konkurrenceelement ved Center for Militær Fysisk Træning, tidligere Center for Idræt.

Op CISM har været en kæmpe succes. Siden efterkrigstiden er de fem oprindelige nationer blevet til 134, og fra 1995 og frem er der blevet afholdt militære World Games – den militære pendant til de civile Olympiske Lege – seks gange.

Vi vil vinde

Når de store flotte ord om fred, sikkerhed og mellemfolkelig udveksling har sat sig fast i langtidshu-kommelsen, begynder andre bogstavdannelse dog at forme sig. Det er sport, elitesport – behård konkurrence mellem nationer – det handler om, og alle vil vinde, have æren og den internationale prestige, der følger med.

I dag består legene af sneisevis af discipliner – både civile og militære. Danmark har valgt udelukkende at fokusere på de militære med seks landshold, der alle

består af militært personel fra de tre værn, samt Hjemmeværnet og reserven. De stiller op i orienteringsløb, skydning, sejlads, faldskærmsudspring, og ikke mindst både militær og marine femkamp. I år er det så blevet udvidet lidt med paraatleter – sårede soldater, der er med i legene på prøve for første gang – igen på blandt andre dansk initiativ.

Danske amatører

Alle danske deltagere er amatører – de træner i deres fritid, men Forsvaret stiller selvfølgelig faciliteter, udstyr og eksempelvis krudt og kugler til rådighed. Mange andre lande har professionelle atleter, der er fastansat i deres væbnede styrker, men ikke laver andet end at træne idræt for at kunne være i toppen til de internationale konkurrencer. Alligevel kan Danmark med sine stolte traditioner inden for folkedræt godt være med.

Forsvarets mission er at kæmpe og vinde – den mission mener jeg godt, at vi kan leve op til med de seks militære danske landshold – de er til for at kæmpe og vinde – ikke for blot at deltage, siger Mikkel Soelberg. ■

TRÆNINGSTIPPET

STABILITETSPROGRAM 5

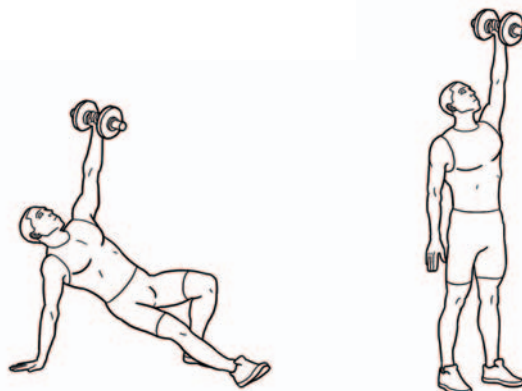
Denne gang skal vi træne mobilitet og stabilitet. Programmet skal sikre, at du er fit for fight hele dit liv, både mens du udfylder din funktion i Forsvaret og i tiden efter.

Du skal gerne bruge en kettlebell, håndvægt eller lign. til fem af øvelserne.

For at få mest mullig ud af programmet kan du forsøge at få det lavet 2-3 gange pr. uge den næste måneds tid.

Se beskrivelse og alle øvelser på <https://traenmed.forsvaret.dk> - vælg ØVELSER og herefter faneblad MOBILITET og programmet STABILITET 5.

- Hoftestabilitet
- Bækkenstabilitet
- Gående hold
- Overhead lunges
- Etbens hofterotation
- Kuffert dødløft
- Etbens dødløft
- Turkish get up

SPORTSFEST I SYDKOREA

Når de militære femkæmpere lægger sig i selen til konkurrencerne er det ikke kun sved, forpinte ansigter og begejstring, tilskuerne får for pengene. Det er en multinational sportsfest, hvor skarpe farver, høj musik, sexede dragter og gratis snacks giver en på opleveren. Samtidig er det knald eller fald for de danske piger.

MILITÆR FEMKAMP

Atleterne dyster i skydning, forhindringsbaneløb, svømmeforhindringsbane, håndgranatkast og terrænløb.

Fokuserer på de militære færdigheder og fysisk og psykisk robusthed.

Danmark stiller kun op i rene militære discipliner, da en væsentlig del af formålet med militær idræt er at skabe bedre soldater.

TEKST OG FOTO: KIM VIBE MICHELSEN / EXTREM INFORMATION

FEMKAMP

”Boing, Boing, Boing, Boing - Opa Gangnamstyle,” hamrer det ud over pladsen fra det velknsne højtaleranlæg, der ville kunne få enhver lydtekniker til at vende bedetæppet mod Seoul. Vi er i Yeongcheon på den sydkoreanske hærs forsvarsakademi, og dagens menu står på forhindringsbaneløb for femkæmpende kvinder. Det er middagstid og solen står på sit højeste.

Banen og forhindringerne er kridtet op i stævnets pangfarver, lyseblå og orange, og giver mere associationer til et legeland eller en børnefødselsdag end en rå militær forhindringsbane. På tilskuerpladserne sidder glade pensionister med klassiske spragledede asiatiske solhatte, skoleklasser og kompagnier af soldater, der formentligt er udkommanderet til at skabe den rette stemning.

Forhindringsbane i dåbsgave
De fleste er blevet iklædt stævneparfarverne, men soldaterne har uniform indenunder, mens de civile har formastet sig til individuel påklædning. Næsten alle har farvede plastikstave i hænderne, som de kan slå mod hinanden for at op-

ildne de senede atleter på banen. De er allerede i gang. På forhindringsbanen løber de parvis imod hinanden, og hvert løb tager mellem to og tre minutter akkompagneret af trommehindeudfordrende dunkemusik. De langsomste par starter først og derefter går det hurtigere og hurtigere. Det er dog femkamp, så intet bliver afgjort i dag, og det er nok heldigt, for de danske amatør piger har svært ved helt at hamle op med de professionelle i toppen af denne disciplin. Her dominerer kineserne, der ser ud som om, de har fået en forhindringsbane i dåbsgave og ikke har lavet andet siden.

Danskerne ligger dog pænt placeret i feltet. Langt foran de fleste latinamerikanere, der mest gør sig bemærket med deres lidt mere visuelt orienterede dragter, der giver ordet stram en helt ny betydning, og får nordeuropæere og amerikanere til at se lidt småbornerte ud i sammenligning.

Fejler hun, er alt håb ude
Den pæne placering betyder alverden. I Militær Femkamp må hvert hold være på fire deltagere, men det er kun de tre bedste, der tæller for holdet i hver disciplin. Danskerne har dagen i forvejen gjort en rigtig god figur i skydning og ligger samlet på en andenplads. Det

De glade bronzepejger fra venstre mod højre: Konstabel Johanne Kjer Tolstrup, menig Sara Hjalager, sergent Nanna Lybaek Lihn og menig Helene Hupfeldt Nielsen.

vil dagens forhindringsbane formentligt lave lidt om på, men klarer de sig rimeligt, er det begæredet metal i en af nuancerne stadig inden for rækkevidde.

Det er sidst på eftermiddagen, og den hurtigste danske pige, Nanna Lybaek Lihn, skal gennem den behårde bane. Den er så behårde, at den i den kvindelige udgave er reduceret med tre forhindringer, da der ellers ville være fare for

bækkenløsninger. Det er nu fårene skal skilles fra bukkene. Det er for danskerne et helt afgørende punkt i konkurrencen. Fejler hun, er alt håb ude.

Nanna fejler ikke
Men Nanna fejler ikke. Som en panter med rødsort pels smyger hun sig over de første forhindringer, gennem pigtråden, over balancebommen og op ad Sukkenes Dal.

Der er ingen slinger, men masser af sved og forpinte ansigtsudtryk. Hendes kinesiske modstander følger godt med, men det betyder ikke så meget i det samlede resultat. Nanna banker i madrassen af glædelig udmattelse, tilskuerne banker med deres plastikstave, musikken dunker i plænen, der er sportsfest, og Danmark ligger stadig til bronze. ■

Piloten fra Fejø

Da Thomas Bagger Thomsen faldt over en 80 år gammel film på forsvaret.tv, fik han sig en stor overraskelse. Det var nemlig ikke helt ukendte personer, der var på rollelisten.

Når Poul Bagger Rasmussen kom hjem til Fejø med flyvervinger på brystet, stimlede oboerne sammen for at se giraffen, for det var bestemt ikke hverdagskost, at en uskolet Fejøbo blev pilot.

I Poul Bagger Rasmussens forholdsattest fra 1935 kan man læse, at han var en kvik ung mand, og at sjællandskorpset var meget tilfreds med ham. Men det til trods fik Poul Bagger Rasmussen ikke tjenestefornøjelse og måtte efter et par år som pilot tilbage til hverdagen på Fejø igen.

AF CHARLOTTE JANSEN / VFK

HISTORIE

Når man søger i arkivet på forsvaret.tv, er der ikke mange film, der har næsten 80 år på bagen. Men Thomas Bagger Thomsen, der er systemoperatør på Forsvarets EH 101-helikopter, faldt over en med titlen "Efterårsøvelse 1936", og da han genkendte en af personerne i filmen, blev han både overrasket og nysgerrig.

Thomas Bagger Thomsen fik fat i sin mor, Lone Bagger Thomsen, og da hun så den gamle film om øvelsen i 1936, kunne også hun se det.

- En af scenerne viser en ung pilot, der sidder på en bænk og spiser rugbrøds-madder sammen med en kollega. Piloten var min far, altså Thomas' morfar, siger Lone Bagger Thomsen.

Lone Bagger Thomsen er i besiddelse af en del billeder og dokumenter fra dengang, hendes far var pilot i Forsvaret, og fundet af filmen gav anledning til at dykke ned i farens historie igen.

En sensation på Fejø

Poul Bagger Rasmussen blev født i 1912 og boede det meste af sin barndom på Fejø. Det var dengang, det ikke var en selvfølge, at børn gik i skole, og det var det heller ikke i Bagger Rasmussen-fami-

lien. Men som værnepligtig i Livgarden lærte den unge mand at læse og skrive, og det gjorde ham i stand til at søge ind som pilotelev.

I 1997 blev Poul Bagger Rasmussen interviewet til et radioprogram, som blev sendt på DR Regional Næstved (nu P4 Sjælland). Datteren Lone Bagger Thomsen har gemt det næsten 20 år gamle interview, hvor faderen fortæller om dengang, han på mirakuløs vis blev optaget som flyveraspirant.

- Pludselig en dag kom der besked om, at jeg var blevet optaget som pilotelev. Jeg turde næsten ikke sige det til nogen. Folk ville bare tro, at det var løgn, for det var sensationelt, at en uskolet mand fra Fejø blev flyveraspirant, fortalte Poul Bagger Rasmussen i programmet.

På vingerne

I april 1935 stemplede Poul Bagger Rasmussen for første gang ind på Flyvestation Værløse. Sammen med 20 andre flyveraspiranter kom han hurtigt i luften og efter at have øvet landinger i otte timer, blev han sendt på vingerne alene. - Vi fløj sådan nogle små solomaskiner, Tigermot hed de. De kunne både loope og flyve på ryggen, og det var rigtig sjovt. Vi havde ikke nogen radio, så vi måtte bruge et gammelt bilkort og flyve efter hoved-

vejene. Men vi fandt da altid hjem igen, fortalte Poul Bagger Rasmussen til DR Regional Næstved.

I 1936 fik Poul Bagger Rasmussen sit flyvercertifikat. Den nyuddannede pilot fik nu lov at prøve kræfter med lidt større maskiner, de hollandske Fokker-fly, og han begyndte at flyve med artilleri. Med sig om bord havde han en observatør, og når en granat eksploderede, slog han et kryds på kortet og telegraferede det hjem. - Det var jo sådan lidt cirka mål, for helt nøjagtigt var det altså ikke, sagde Poul Bagger Rasmussen i interviewet med DR Regional Næstved.

Den unge Poul Bagger Rasmussen var stolt af at være pilot, og vingerne gav masser af opmærksomhed.

- Det var noget helt særligt at være pilot dengang. Hvor end man landede, stimlede folk sammen, for som pilot var man lidt af en helt, sagde han i interviewet.

Fik ikke tjenestefornøjelse

Men piloteventyret varede ikke ved. Efter at have været på vingerne i et par år, måtte Poul Bagger Rasmussen rejse hjem til Fejø igen. Til stor ærgrelse for den unge pilot, der ifølge ham selv blev sendt hjem på grund af de manglende skolekundskaber.

- Jeg var da træt af, at jeg ikke fik tjenestefornøjelse. Jeg havde jo været vant til at have flyvervinger på brystet og penge på lommen, og nu kom jeg hjem til den mere ydmyge hverdag på Fejø igen, sagde Poul Bagger Rasmussen.

Selvom han ærgrede sig over, at han ikke fik mulighed for at flyve videre ud i verden som pilot, måtte han dog senere erkende, at det måske var meget godt alligevel.

- Da krigen kom, blev flere af mine kammerater fra flyverskolen sendt til England og Tyskland. Mange blev dræbt i luften, og den skæbne kunne jeg måske også have fået, fortalte Poul Bagger Rasmussen.

Retur til Fejø

Hjemme på Fejø overtog Poul Bagger Rasmussen forældrenes frugtplantage, og de mange frugttræer blev omdrejningspunktet helt frem til hans død i 1999. Men når Poul Bagger Rasmussen fortæller om børn og børnebørn om gamle dage, var det især historier fra pilottiden, han underholdt med.

- Min far var meget stolt af, at han havde været pilot. Hele min barndom har han fortalt små anekdoter fra dengang, og alle de her flyverhistorier er helt sikkert medvirkende til, at min søn flyver helikopter i dag, siger Lone Bagger Thomsen. ■

FACEBOOK

FØLG FORSVARET PÅ facebook

Forsvaret

21. oktober kl. 16:00 · Redigeret ·

Ledige pladser på kærlighedskursus

Hårde udsendelser kan give knas i kærligheden. Det kender rigtig mange veteran-par. Men der er hjælp at hente på et PREP-kursus, hvor par får redskaber til at blive bedre til at tale sammen og håndtere konflikter.

Lige nu er der ledige pladser til to par på det kommende PREP-kursus i Høvelte i Nordsjælland. Så har I lyst til at deltage, så foregår det fra fredag den 30. oktober til søndag den 1. november.... [Se mere](#)

Ole Nielsen Efter 22 år som missionsbums og stadig gift (endda med den samme dejlige pige), er det nok ikke så relevant for mig...men super godt initiativ 😊

Synes godt om · Svar · 15 · 21. oktober kl. 17:51

Heino Friederich Völcker Kommer der jyske kurser også?

Synes godt om · Svar · 21. oktober kl. 16:56

Karen Dahlin Hej Heino. Det gør der i hvert fald. Se her: Weekend-kursus fra den 29.01-31.01 2016 formodentligt på Fredericia Kaserne / Jylland
Tilmelding: 72819815... [Se mere](#)

Synes godt om · Svar · 22. oktober kl. 09:19

JEG LÆSER

LIFE

Keith Richards

LES Har taget denne bog ned fra hylden igen, efter hans seneste soloudgivelse og dokumentarfilm. En fantastisk bog om et spændende ikons noget særligt liv og hans rolle i rockhistorien, dannelsen af Rolling Stones, bygget på kærligheden til den klassiske blues.

DR. SLEEP

Stephen King

LES S har altid været glad for gyserkongens bøger, og denne er efterfølgeren til The Shining. Superspændende bog om Danny, drengen fra The Shining, der nu er voksen mand og stadig har sine evner. Den når dog ikke helt standard og kvaliteten fra "L'eren".

SO, ANYWAY

John Cleese

LES Er ikke kommet så dybt ind i den, men Python-mesterens egen beskrivelse af liv og levned er hylende grinagtig og interessant.

[HTTP://INVISIBLEINKBLOG.BLOGSPOT.DK](http://invisibleinkblog.blogspot.dk)

LES Når interessen for film bliver for nørdet, er dette en fantastisk blog at følge. Her bliver der gået ekstremt til bunds i enkelt emner. Bl.a. hans forsvar af berettigelsen af Indiana Jones som film, er underholdende.

[HTTP://WWW.ROLLINGSTONE.COM](http://www.rollingstone.com)

LES Er den side, hvor jeg finder inspiration og underholdning. Her vendes alt, hvad der sker på musik- og filmscenen. Gode dybdegående anmeldelser, og deres renommé gør, at de tilsyneladende har adgang til de bedste journalister og kilder/stjerner.

Jasper Klemp Vilgaard

kaptajn, Bemandingsafdelingen,
Forsvarsministeriets
Personalestyrelse.

FORSVARET.TV

En del af Forsvarsministeriet

Alletiders Forsvar i levende billeder

Søg video

Søg

Hjemmeværnet

Specialstyrker

Materiel

NATO

Øvelser

Begivenheder

Sport

Grønland

Kongehuset

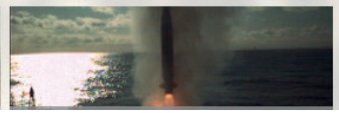
Uddannelse og Undervisning

Viden Om

TV og Film

KOMMENTAR

X-faktor

De første tanker om HR-strategien blev tænkt, var det et udtryk, der blev brugt meget. Ikke i den betydning det har i tv-programmet af samme navn. Men i betydningen af det ubekendte, som ikke kunne forudses, og som skulle håndteres, når det opstod. Jeg er selv stødt på flere af "x-faktorerne" i min (ikke længere helt) nye rolle som direktør for Forsvarsministeriets Personalestyrelse.

Det er en særlig udfordring at levere HR til en organisation, der spænder over alt fra skarpe operationer til komplekse administrative opgaver. Vi er militære, civile, frivillige, værnepligtige og reservister. Vi er mekanikere, kokke, piloter, konstabler, ingeniører, officerer, regnskabsfolk, læger og mange flere slags. Vi har tjenestesteder i hele Kongeriget fra Bornholm til Station Nord, og vi har mere end 40 forskellige overenskomster.

Alene vores størrelse betyder, at vi er forpligtede til at have et højt ambitionsniveau - vi skal være den bedste HR-organisation i staten. Vi er fx i gang med at evaluere bemandingssystemet, og cheferne har svaret, at de helt generelt er tilfredse med måden, vi bemander på. Nu går vi også i gang med at få en mere systematisk feedback fra medarbejdere. Den konstruktive feedback, vi får fra chefer og medarbejdere, er nemlig en afgørende forudsætning for, at vi hele tiden kan levere bedre og smidigere HR-løsninger.

Marinekonstaben, der sejler i Nordatlanten, er typisk væk fra hjemmet 160 dage om året. Til gengæld er der en god, lang hjemmeperiode, hvor han eller hun kan afsopadere sit merarbejde. Det er ikke usædvanligt, at de sejlede bor på Sjælland, Bornholm eller Færøerne, selvom tjenestestedet hedder Frederikshavn. Og det giver god mening, da det ikke er på tjenestestedet, de har deres daglige gang. Det er med til at gøre Forsvaret til en attraktiv arbejdsplads, at der kan være sådan en fleksibilitet.

Men der er typisk også nogle kursudage i Frederikshavn i løbet af et år. Og her skal marinekonstaben fra Bornholm selv betale rejse og ophold, fordi Frederikshavn er det faste tjenestested. Sådan er reglerne. Men det er også et eksempel på en situation, som vi skal bidrage til at finde en løsning på, ligesom vi fx sammen med de faglige organisationer gjorde det med den såkaldte "Red Lion-aftale". Det er nemlig Personalestyrelsens fornemste opgave hele tiden at søge at bidrage til at finde de bedste løsninger - inden for rammerne af lovgivning og økonomi, naturligvis.

Verden står ikke stille, og vi vil også fremover skulle håndtere nye dilemmaer og nye situationer. Det vil vi gøre sammen med chefer, medarbejdere og de faglige organisationer, så vi kan bevare den "anden" x-faktor, som vores arbejdsplads om nogen har.

Laila Reenberg
direktør
Forsvarsministeriets Personalestyrelse

STAFETTEN

Ved du, hvad dine kollegaer i hele Forsvaret laver?
I Stafetten stiller vi spørgsmål om dit job, og du sender stafetten videre.

FORSKELLEN
KAN SES

Som fotograf tager man selvfølgelig billeder. Men en fotografelev i Flyvevåbnets Fototjeneste skal kunne mere end bare at trykke på udløseren.

i fototjenesten, når der for eksempel skal tages portrætter af cheferne til gangene.

AF MORTEN JUST BRANDSTRUP / VFK

KULTUR

I et F-16-flys maskingevær sidder flere patroner i klemme i et tandhjul. Det skal dokumenteres inden reparationen, men forholdene er så besværlige, at det er umuligt for mekanikerne at fotografere skaden. I sådan en situation er det nødvendigt med en professionel fotograf, der har styr påamerateknik og lysforhold. Det har Jesper Søndergaard, som er fotografelev ved Flyvevåbnets Fototjeneste i Karup.

Alle er fotogener

Han er elev som en del af fotografuddannelsen på Medieskolerne i Viborg, og i løbet af elevtiden løser

han meget forskellige opgaver. Både inden for fotografi og grafiske opgaver. Det kan være alt lige fra tekniske fotograferinger som i eksemplet med F-16-flyet

Spørgsmålet

Hvad laver en elev ved fototjenesten?

til reportagebilleder fra en øvelse. Jesper Søndergaards foretrukne genre er dog portrætfotografiet. - Man får lov til at arbejde med mennesker og kommunikere med dem. Alle er fotogener, selv om mange ikke tror, de er det. Det handler om som fotograf at finde folks bedste side frem. Både ved at justere teknisk med kamera og lys men også ved at tale med folk og få dem til at slappe af.

Den genre får han også lov til at beskæftige sig med

Professionel tilgang

Fototjenesten tilkaldes, når der skal tages et billede, som skal kunne lidt mere end bare vise et motiv. - I dag er det nemt for alle at tage et billede, men det er tydeligt at se på det færdige produkt om billedet er taget af en professionel eller af en, der bare har fået stukket et kamera i hånden. Når jeg tager et billede, så ved jeg, hvordan lyset skal være, hvordan billedet skal beskæres, og hvordan motivet præsenteres bedst muligt.

Udover de fotografiske opgaver som fototjenesten løser, så har de også grafiske opgaver. Det kan både være printopgaver af operativt karakter, hvor de for eksempel printer store landkort til en mission og mere selvstændige opgaver, hvor fotografierne selv går ind og designer for eksempel bannere, som de derefter trykker. Kombinationen af fotografering og det grafiske passer Jesper Søndergaard godt, da han tidligere har taget en uddannelse til multimediedesigner, som han derfor kan trække på.

Jesper Søndergaard har ikke været udsendt til internationale missioner med Forsvaret, men som en del af fotografuddannelsen rejser han selv det næste års tid til både Thailand, Cambodja og Kina for at fotografere til sin afsluttende eksamen næste år. ■

JESPER SØNDERGAARD SPØRGER:

Hvad laver en minedykker?

HVAD ER OP OG NED

på Forsvarets lederuddannelser, og hvordan er samspillet med HR-strategien?

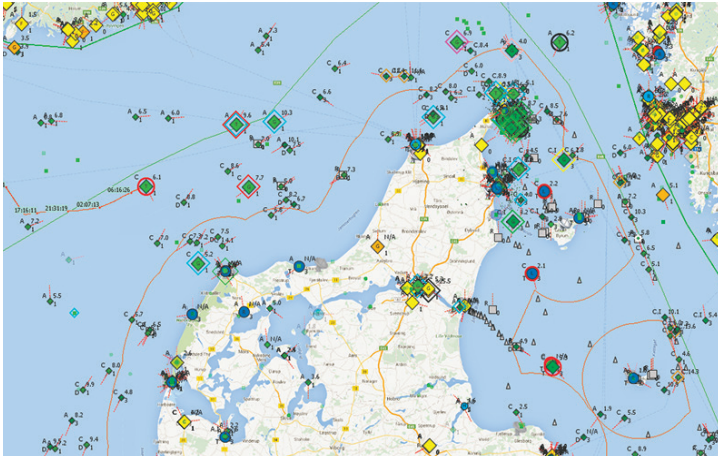

Forsvarsakademiet og Forsvarsministeriets Personalestyrelse giver svaret på et roadshow den 17.-19. november 2015 på seks af Forsvarets tjenestesteder.

Læs mere på www.fak.dk

PROFILEN

Susanne Jørgensen har været konsoloperatør siden 1993 med et par års afstikker som lastbilchauffør og på fabrik. Hendes store erfaring gør, at hun præcist ved, hvad hun skal se efter på skærmen for at spotte, om et skib sejler unormalt.

SUSANNES SKARPE ØJE

Opmærksomme øjne hviler på de omkring 100.000 skibe, der årligt sejler gennem danske farvande. I Maritimt Overvågningscenter Nord følger konsoloperatør Susanne Jørgensen hvert eneste skib, der dukker op på billedet på hendes skærm.

TEKST OG FOTO: PERNILLE KROER / VFK

FARVANDSOVERVÅGNING Firkanterne på kortet på Susanne Jørgensens skærm flytter sig umærkeligt. Kortet viser toppen af Danmark ned til Limfjorden med Nordsøen, Skagerak og Kattegat. Firkanterne markerer skibe, der befinder sig i området.

Susanne Jørgensen er konsoloperatør i MOC Nord, Maritimt Overvågningscenter Nord, der er placeret i en bunker i bakkerne bag ved Frederikshavn. Susannes to kollegaer i O-rummet overvåger områderne fra Limfjorden til Sjællands Odde og fra Sjællands Odde ned gennem Storebælt og Lillebælt. Øresund og Østersøen overvåges af konsoloperatører på MOC Syd på Bornholm.

Det kan gå grueligt galt

I gennemsnit er der altid 2000-3000 skibe på det samlede billede. De fleste passerer uden problemer. Alligevel tjekker Susanne oplysningerne i AIS'en (Automatic Identification System) på hvert eneste, når de kommer ind i dansk farvand. Og med me-

re end 20 års erfaring som konsoloperatør fanger hendes blik i langt de fleste tilfælde de skibe, der afviger fra deres planlagte rute. Alle skibe, som vil ankre i dansk farvand, taler hun med på radioen, så hun ved, hvad de laver.

- Jeg kan med ét øje se, hvis et skib drejer fra ruten, eller fortsætter ligeud, hvor det skulle dreje. Så kalder vi ham op. Det er virkelig "Big Brother is watching you". En gang imellem fanger vi jo en, der sover på broen. Så er jeg helt høj. Tænk på, hvad han kunne have lavet! Det kan gå så grueligt galt, hvis ikke vi får ham stoppet.

Mayday!

Stemningen i O-rummet er afslappet, og der er som regel tid til hyggesnak på de 11-12 timer lange vagter. Hele tiden kører radioen i baggrunden på kanal 16, og skratter den pludselig med mayday!, smider alle, hvad de er i gang med.

- Så er vi helt oppe på beatet. Det er os, der giver mayday'en videre til JOC'en i Aarhus, og med vores lokalkendskab kan vi give råd, hvis vi ved, at der er nogen med en

båd, der kan hjælpe.

Gennem årene har Susanne Jørgensen været vidne til mange ulykker til søs. Alle gør indtryk, og det giver et specielt forhold kollegaerne imellem.

- Flere af os har været her i mange år, og jeg tror, at når man sammen har været igennem nogle situationer, måske hvor nogen er omkommet, så kommer vi meget tæt på hinanden. Man er kollegaer på en anden måde. Faktisk som en familie.

Derfor følte Susanne Jørgensen det også som at komme hjem igen, da hun vendte tilbage til MOC Nord i 2006 efter et par år i andre jobs.

Afstikker som langturschauffør

- Jeg søgte ud, fordi jeg havde mødt min mand, som også var konsoloperatør. Vi havde børn hver anden weekend, og det hang ikke sammen med, at vi også havde vagter. Jeg tror også, at jeg trængte til at lave noget andet. Så jeg blev lastbilchauffør og kørte i Skandinavien, Mellemeuropa og Italien. Men jeg gik ned med stress, og samtidig blev jeg mormor. Det gik bare ikke. Så jeg

fik arbejde på en fabrik og søgte min mands stilling, da han kom på sergentskolen. Det var pragtfuldt at komme tilbage, siger Susanne Jørgensen, der også kan skrive teknisk assistent og nyhedsvært på en lokalradio på CV'et. Men det var før, hun startede som konsoloperatør tilbage i 1993. ■

FARVANDSOVERVÅGNING

Figuren viser et normalt billede af skibstrafikken, som det kan se ud i de nordlige danske farvande. Konsoloperatøren bruger symboler og farver til at holde overblik over skibene på billedet.

Skibe på 300 tons og derover skal have AIS (Automatic Identification System), men også mange mindre skibe bruger i dag AIS.

Bortset fra nogle af krigsskibene kan alle ses på radarbilledet, med mindre de sejler helt inde ved kysten.

ORDBOGEN.COM
TIL TABLET OG SMART-PHONE

DANMARKS STØRSTE ONLINE ORDBOG
Ordbogen.com

Ordbogen Online er navnet på den app, som Ordbogen.com har udviklet til iPhone, iPad, Android og Windows Phone. Log ind via WAYF.

- 1) Installér app'en Ordbogen Online på din smartphone eller tablet
- 2) Åbn Ordbogen Online
- 3) Klik på WAYF [ikonet] i nederste venstrehjørne
- 4) Vælg Forsvarets Bibliotek blandt mulige institutioner
- 5) Username + password er identisk med dit bibliotekslogin
- 6) Nu kan du slå op i ordbogen uanset hvor du befinder dig!

SAGT & SKREVET OM FORSVARET

Medlemstilgang i Hjemmeværnet

110 nye kontrakter. Så mange nye medlemmer hvervede Hjemmeværnet på Fyn i 2014. Det er første gang i flere år, at Hjemmeværnet oplever en medlemstilgang, der er større end det antal medlemmer, man mister.

Fyens Stiftstidende

4. november 2015

Eksperters efterspørger drejebog

Eksperters efterspørger en drejebog, i forbindelse med at 30 danske soldater skal på FN-mission i Mali. Den har været undervejs siden 2009, men bliver først færdig næste år, lyder det fra forsvarsministeren.

Altinget

2. november 2015

Ubåde spøger ved Grønland

Der er observeret ubåde på dansk/grønlandsk territorialfarvand ved Grønland længe efter Den Kolde Krigs afslutning, viser hemmeligstemplet rapport fra Forsvarets Efterretningstjeneste. Trods helt nye helikoptere og skibe har Forsvaret ikke udstyr til at spore ubåde.

Berlingske

1. november 2015

Nyt forsøg på at skaffe nye haubitsere

Danmark gør nu et nyt forsøg på at anskaffe et antal artilleripjecer, såkaldte 155 millimeter haubitsere, til Hæren. Det besluttede partierne bag forsvarsforliget på et møde hos forsvarsminister Peter Christensen (V) i går. Udbuddet skal gennemføres hurtigt, lover forsvarsministeren.

Berlingske

31. oktober 2015

Vindmøller på Almegårds Kaserne

Arbejdet med at gøre Almegårds Kaserne til en grøn kaserne er på vej ind i en ny fase. Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse har via et arkitektfirma søgt regionskommunen om tilladelse til at opføre husstandsvindmøller på kasernens område. Det drejer sig om tre vindmøller med en maksimal totalhøjde på 25 meter, fremgår det af ansøgningen.

Bornholms Tidende

4. november 2015

MED ANDRE ØJNE

FOTO: MIKAEL HANSEN, FLYVEVÅBNETS FOTOTJENESTE

Fra bomber til pumper

Drømmen var at flyve helikopter, men nåleøjet var for småt.

Til gengæld har Kamilla Bittmann lukket Odense Banegård en travl fredag eftermiddag på grund af en mystisk taske. Og i dag bruger hun sine erfaringer fra Forsvaret hos pumpeproducenten Grundfos.

Kamilla Bittmann

Kamilla Bittmann, 38 år, 163 cm høj

Chef for elektronikfabrikken, Grundfos, Bjerringbro

Kaptajn, da hun forlod Forsvaret. Stadig tilknyttet som reserveofficer.

Gift (med en soldat) og har to børn

Udsendt til Irak i seks måneder i 2005-'06

Læser MBA ved siden af arbejdet ved Grundfos - og træner tidligt om morgenen

AF THORBjørn FORSBERG / VFK

VILJE Viljestyrke synes at være et nøgleord i den tidligere kaptajn Kamilla Bittmanns liv. Da hun forfulgte drømmen om at blive pilot på en redningshelikopter, var hun lige ved at ryge ud helt fra begyndelsen. Det kneb med højden. Men hvor andre ville have tænkt, at det var der ikke noget at gøre ved, gik Kamilla Bittmann en anden vej.

Jeg var ikke høj nok, når jeg sad ned. Men det drejede sig kun om nogle få centimeter, så i stedet for bare at give op, gav jeg mig tid til at træne mine baller meget intensivt. Og det lykkedes sgu - jeg trænede de ekstra centimeter på, fortæller hun.

Pilotdrømmen røg dog i vasken, da hun dumpede nogle prøver. Men kimen var lagt til en fremtid i uniform.

Der skal ske noget

På kontoret i Grundfos' hovedsæde i Bjerringbro mindes Kamilla Bittmann fortidens tanker om fremtiden. Som lille ville hun være astronaut, efter gymnasiet overvejede hun at læse kunsthistorie. Men mindeerne fra et praktikophold i Flyvevåbnet i 9. klasse blev krydret med en nyfundet interesse for officersuddannelsen efter hendes farvel til pilotdrømmen.

Jeg har altid haft behov for, at der sker noget, og derfor ville jeg i Hæren, hvor jeg kunne komme ud at være i grøn tjeneste, siger hun.

Det blev til en tur på sergentsskolen og en plads som næstkommanderende i en deling hos Den Kongelige Livgarde. Her kunne højden ikke justeres ved træning, så hun kom ikke til at tjene i vagtkompagniet. Derimod blev det til masser af arbejde i felten, inden turen gik videre til Hærens Officersskole. Efter et stykke tid på skolen skulle hun træffe et vigtigt valg.

Jeg troede fra begyndelsen, at jeg skulle tilbage til Livgarden, men jeg havde skiftet mening, da vi nåede til at skulle vælge

regiment. Jeg har altid været fascineret af sprængstof, og derfor søgte jeg til Ingeniørregimentet i Skive, fortæller Kamilla Bittmann.

Også her kom den store viljestyrke på arbejde.

Ved ingeniørerne vidste jeg med det samme, at jeg ville bomberydder. Jeg fik at vide, at "det kunne man ikke som pige" - men jeg ville, understreger hun.

Tæppebombet med IED'er

Og som sagt så gjort. Første skridt var at blive ammunitionstrykker. I den funktion var hun udsendt til Irak som sektionsfører. - Vi blev nærmest tæppebombet med IED'er ("vejsidebomber", red.). Der var rigtig mange, og de var ofte meget sofistikerede, så jeg lærte en masse. Jeg udviklede et træningsområde på basen, hvor man kunne træne søgning, og da jeg kom hjem til Danmark igen, blev jeg bedt om at lave en tilsvarende bane, forklarer Kamilla Bittmann.

Målet var dog stadig at blive bomberydder. Efter et hårdt og intensivt kursus skule den afsluttende eksamen stå i Parken i København.

Det var et stort set up med en masse mennesker. Bomben var placeret under et sæde, hvor det var meget vanskeligt at komme til, så det blev en kompliceret opgave. Inden jeg var helt færdig, stoppede censoren mig, og det plejer at betyde, at man er dumpet. Men nej - jeg bestod, og det var simpelthen en af de fedeste oplevelser, jeg har haft, smiler hun.

Lukkede banegård i myldretiden

Jobbet som bomberydder er i dag noget af det, hun savner mest ved sin tid i Forsvaret. - Der sker noget nyt hver dag. Man er en sammentømret enhed, og det er spændende og sjovt at være ude på opgaver. I det civile har man et andet forhold til sine kolleger, og de fleste af mine venner i dag er faktisk tidligere kolleger fra tiden i mili-

tæret, siger Kamilla Bittmann.

En af hendes mest mindeværdige opgaver var, da hun var nødt til at lukke Odense Banegård klokken 15 på en fredag - et af de mest travle tidspunkter - fordi der var blevet efterladt en mistænkelig taske. - Der havde jeg en Banedanmark-mand i

Jeg fik at vide, at "det kunne man ikke som pige" - men jeg ville.

røret, som forsøgte at få mig til at ophæve afspærringen. Det gjorde jeg selvfølgelig ikke. Det viste sig i øvrigt at være falsk alarm, siger hun.

Usikkerhed betød farvel

I jobbet som bomberydder var Kamilla Bittmann og kollegerne på tilkaldsvagter. Hun var derfor også blandt andet kompagnichef. Men den nye HR-strategi for Forsvaret var dråben, der fik hende til at forlade systemet i 2013 efter 14 år.

Mit mål var at komme videre og stige i rang. Men vejen blev for diffus, og jeg kunne pludselig ikke se, hvordan jeg skulle kunne avancere. Det gav en del usikkerhed, og jeg var bange for at blive fanget i et karriere-

remæssigt vakuum. Det fik mig til at tænke: "Hvis du skal ud, skal det være inden, du bliver for gammel."

Det endte med, at Kamilla Bittmann skiftede bomber ud med pumper og tog imod tilbuddet om en chef-stilling hos Grundfos. Med omkring 100 personer under sig i pumpeproducentens elektronik-fabrik bruger hun sine ledelsesværktøjer og erfaringer fra tiden i Forsvaret.

- Det er for eksempel at sætte sig ind i medarbejdernes hverdag. I Forsvaret har alle været igennem stort set den samme basale uddannelse, og den forståelse, man får for vilkårene hos dem, man skal lede, er enormt vigtig. Så jeg har også været ude at stå som fabriksarbejder i produktionen flere gange, siger hun og tilføjer: - At være leder handler om at gå forrest og være til stede. Man skal opstille tydelige mål og respektere sine medarbejdere som ligeværdige.

Kamilla Bittmann er stadig tilknyttet Forsvaret som reserveofficer. Men vender hun nogensinde tilbage på fuld tid?

- Lige nu er det ikke attraktivt for mig at søge tilbage. Jeg er rigtig glad for at være i Grundfos, de er rigtig gode ved medarbejderne, og det er en fantastisk arbejdsplads. Men man skal aldrig sige aldrig. ■

* Grundfos ligger i Bjerringbro.

* Virksomheden er grundlagt i 1945 og har 18.000 ansatte.

* Grundfos producerer mere end 12 millioner pumper om året.

7

” Deer Hunter gjorde et stort indtryk på mig. Den viser i ekstrem grad, hvilken konsekvenser krig kan have for den enkelte soldat og for de pårørende.

GITTE M. HANSEN, SOCIALRÅDGIVER, VETERANCENTRET

” Miasto 44. Den foregår i Warszawa og skildrer krigen på en meget grusom, direkte og hård måde. Den viser konsekvenserne for både det militære og civile liv. Jeg sad tilbage med en følelse af, at godt det ikke var mig.

MARTIN LUND, ADJUDANT KAPTJAIN FORSVARSMINISTERIETS EJENDOMSSTYRELSE

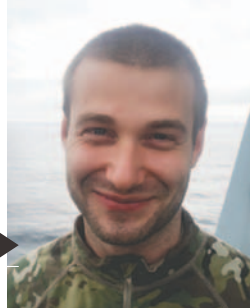
FORSVARET PÅ FILM

I denne udgave af Forsvarsavisen bringer vi fire sider om Forsvaret på film. Omdrejningspunktet er den meget roste film "Krigen". I den anledning har vi stillet spørgsmålet: Hvilken krigsfilm har gjort størst indtryk på dig? Og hvorfor?

” Master and Commander er fyldt med flotte kampscener imellem to krigsskibe fra sejlskibenes tid. Desuden ser man hvor tæt sammen søfolk levede i sejlskibenes tid - ikke helt anderledes fra i dag!

LASSE RAUNDALL CHRISTENSEN, MOKS, MESSEGAST PÅ STØTTESKIBET ABSALON

” Det er godt nok en serie, men for mig har Band of Brothers en særlig status i genren krigs-underholdning. Det er især skildringen af ledelsesroller og -udfordringer, der taler mig.”

PEITER LA COUR FRIESELEBEN, KAPTJAIN FORSVARSMINISTERIETS PERSONALESTYRELSE

” Band of Brothers, fordi den ikke giver et lyserødt billede af krigen, men i stedet viser sult og et koldt og vådt billede af 2. verdenskrig.

LINDA SØRENSEN, CHEFSEKRETER FLYVEVÅBNETS TAKTISKE STAB

HVILKEN KRIGSFILM HAR GJORT STØRST INDTRYK PÅ DIG?

” Buffalo Soldiers. Den fortæller om de ting, der foregår i krogen under en krig, frem for det overordnede strategiske billede som andre film giver.

LARS BORRESKOV, KAPTJAIN CONCEPT AND DEVELOPMENT, FTS

” Det 9. kompagni (Devyataya Rota). Den portrætterer sovjetiske soldaters træning op til og i løbet af indsættelse i Afghanistan. Det er en både barsk og realistisk film.

JENS FLINCH JØRGENSEN, ANALYTIKER HÆRENS EFTERRETNINGSSCENTER

”

I hvert nummer af Forsvarsavisen beder vi syv ansatte i Forsvaret om at forholde sig til det samme spørgsmål. Vi spørger ansatte i hele Forsvaret, soldater såvel som civile.

Bliv ven med forsvaret på **Facebook**.....

PLANET STRUKT

ET TEGNESERIEUNIVERS AF DEN ANDEN VERDEN

